

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:

Egy évre ..... 24 korona.
Egy hónap ..... 2 korona.

VIDÉKEN:

Egy évre ..... 28 korona.
Egy hónap ..... 2 k. 40 f.

BIRDÉTFÉK:

— azonosan petis sor egyszer 20 fillér.
— minden következőnél 10 fillér.

— Nyitászór 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 857.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvevő-
Társaság.
József főherceg ut. 22 sz.
TELEFON-SZÁM: 15.

Arad, 1907.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Szerda, október 30.

Mai számunk főbb közleményei:

- Vezércikk: Harden.
- Az indemnitás.
- A város költségvetése.
- Román szocialista kongresszus Aradon.
- Az anyahelyettes büne.
- Fogházból, a fogházba.
- Az atléta-szabó.
- Az áruló kutya.
- A város parlamentjéből.
- Carmen Sylva Aradon.

Harden.

Arad, október 29.

Herr Redacteur, —
a mámoros napon, amelyen az ön diadala hőmpölygi be egész Berlint, Németországot, a betüértő világot, hadd mondjuk szemébe önnek: ön, Harden-Vitkovski Miksa, a *Zukunft* szerkesztője, a német udvar bejáratát őrző, *Tafelrunde* nevű hétfejű szörny hóhéra, semmivel se különb nálunk, magyar, sőt vidéki ujságíróknál, akiknek cikkeit sohase fogják a nemzetközi közvélemény figyelmére érdekesíteni. Az ujságírás nem tudomány, nem művészet, nem az írásmód remeke: tudós író, kritikus van jobb, szebb Hardennél Németországban. De ujságíró nincs olyan nagy. És mi is, magyar ujságírók, megtanuljuk az írást, a szellemi malomtaposásnak különböző nótákra való folytatását; világos, sok szép tudománnyal berakott fők is vannak köztünk. De Harden Miksa nincsen.

Ujságírót az tesz nagygyá, ha a tollára vett igazság olyan sikereket érhet, mint a minőt Harden Miksa és Zola Emil értek. Mert a nagy regényíró, amikor az *Aurore* híres, bagolyvárakat repesztő cikkét megírta, nem volt író, politikus, hanem zsurnaliszta, egy testvére a progresszív adóreformról elmélkedő, kenyérért politizáló cikk-napszámosnak. És Harden Miksa tegnap is az volt, ugyanazokkal a szellemi tulajdonságokkal mint ma; és mégis, ma, a fölmentés után egy toronnyal magasabb ujságíró, mint tegnap.

Az amerikai tizenhatemeletes házak építésének elméletét hiába olvassuk, azért előttünk mégis nihetetlen marad, hogy miként lehet ilyen épületóriásokat az öszszesomlás veszedelme nélkül tetőbe hozni. Olvassuk, olvassuk a Harden-Moltke ügyet és az események természetes folytonossága mellett is marad valami hézagos benne. Hogy Németországban, a legakaratósabb császár országában néhány cikk tönkrevágja az uralkodó legkedvesebb embereit; hogy a militarizmus gögje és hatalma alatt meggörnyedő nemzet vezető katonáit pár tollfecskendés megfoszthassa rangjától; és hogy az ujságíró ilyen merész ököllet csapdosta az udvar kedvenceit, a hadsereg virágját, a szent tör-

ténelmi nevek viselőit; ebbe ujjongóan belenyugszunk, de természetesnek nem fogjuk soha találni.

A dolognak az a része a legközönbösebb, amely a pört leginkább izgatóvá tette. Nem jön számításba, hogy milyen beteges hajlamokat, erkölcsi ocsmányságokat irt meg a hercegekről, a grófokról, a tábornokokról Harden. A lényeg az volt, hogy rájuk sütötte: ezek a beteg, kuszált idegzetű emberek nem valók a császár tanácsadóinak, nem valók politikusoknak, nem valók katonáknak. Ebben igazat adtak az események Harden-nek, s igazat adott a berlini *Schöffengericht*, amikor a vádlottat fölmentette.

És ez a nagyság, Herr Redacteur, amelynek világa elküdi sugarait a civilizáció legszélsőbb zugaiba, még se az ön érdeme, vagy legalább nagyobb részében nem az öné. Herr Redacteur: önnek bizonyára egy percét se tette értéktelenné az a gondolat, hogy mi lett volna, ha történetesen magyar ujságírónak születik?

Azért a barátságért, amelyivel Bismarck megtisztelte, alig kárpótolta volna valami. Mert a mi tizenhatod Bismarckjaink, kicsi kancellárjaink tartanak ugyan érintkezést ujságírókkal, de csak azért, hogy ezek az ujságírók írják meg a röpiratokat, közjogi és nemzetgazdasági tanulmányokat, amelyeket az illető politikusok a saját nevük alatt megjelentetnek, vagy amelyeket beszámoló formájában mondanak. Esetleg még azért, hogy az illető ujságírót ugrassák be olyan támadásokba, amelyekért ők csak akkor akarnak felelősek lenni, ha a manőver győzelemmel végződött. Az ilyen politikusok később törvényjavaslatokat szerkesztenek a sajtó megrendszabályozására.

Mert erre a rendszabályozásra szörnyen, égetően sürgős szükség van. Nincsen olyan nap, amikor ne lehetne hallani a „zsurnalizmus fattyuhajtásai“ miatt a zsörtölődést. Hogy ez a sajtó csak szenzációkat vadász. Úvölt a vérszagra és ugrik a sajtott bünre. A jó ízlést veszélyezteti, csupa csatorna-ügyeket, szenny-hireket közöl. Perverzus vétkek, utcai históriákkal vannak tele. A szenzáció-éhe a családi életet, a hálószoba szentségét sem kiméli. És nem ismer tiszteletet a tekintélyek, a hagyományok iránt. Erre nem való a sajtószabadság.

Jól esik látnunk, Herr Redacteur, hogy ugyanazon vastag ajkak, amelyek imént az ellenünk való vádaktól habzottak, milyen ujjongva olvassák a különkiadásokból, hogy Hardent fölmentették. És ujjongva beszélnek a szenzációról, amelyet az ő cikkei kipattantottak; a cikkekről, amelyek oly aprólékosan tárgyalták a homoszekszuális és pedarasztó embe-

rek dolgait, mint mi a legmindenaposabb dolgokat; el vannak ragadtatva a részletektől, amelyeket Harden Moltke gróf családi életének titkairól lebbentett föl és egyszerűen elbódulnak a lelkesedéstől, a miatt, hogy a zseniális szerkesztő a Moltke-név egy viselőjét megsemmisítette. És nem jut az ujjongóknak eszébe, mintha Harden ugyanolyan „bűnököt“ követett volna el, mint a minők miatt ellenünk statáriumért kiabálnak. És nem száll a fejükbe a gondolat: mi lett volna, ha Harden Magyarországon írja ezeket a cikkeket. Ha Magyarországon mer tintát fröccsenteni egy történelmi névre, s olyas valakire, aki apjának, nagyapjának, őseinek mellét verdesheti.

És mi nem fogjuk ismételni, hogy az ujság tükör, a minőben a társadalom csak olyannak látja magát, a minő. A Tafelrunderől nem lehetett se szenzáció-kerülő, se leányoknak való, családi életet tisztelő és történelmi szentségek előtt hasravágó módon írni. Az igazság követelte a szenzációt, a mocskot, a hálószobában való turkálást, a Moltke névnek „meghurcolását“. És ha mi szenzáció-vadászok vagyunk, ti adjátok a szenzációt; ha kellemetlenek, a magatok tulajdonságai ütődnek a betüinkről vissza; a családi élet szentségét magatok vigyázzátok, hogy baja ne essék; és aki történelmi nevet visel és arra tart valamit, maga vigyázzon rá, hogy le ne alacsonyítsa. S ha nektek visszatetsző, durva, ízlést sértő ez a dolog, akkor ne kívánjatok ujságot, hanem dugjátok a régi sütetű társadalmi folyóiratok fővényébe a fejeteket, amely elhitei veletek, hogy a világon nem történik, csak jó, nemes és erkölcsös. A bűnösöknek, az erkölcsteleneknek is így lenne a legjobb.

... Hanem ez már nem tartozik önre, Herr Redacteur. Ön mindenestre nagy, hatalmas elme, mestere a hivatásának. Mégis ezen a hatalmas napon nem a tehetségét, nem a híret irigyeljük, se pedig azt a világot izgató sikert, amelyet az ön fölmentése jelent. De szenvedélylyel irigyeljük öntől azt a Németországot, amely megérti az ujságíró feladatát és amely nem az ujságírónak rója vétkül, hogy bűnösök, romlottak és hivatás nélkül hatalmaskodó és uraskodó emberek vannak.

Az ételmiszer törvény. A földmívelésügyi miniszteriumban, mint fővárosi tudósítónk táviratozza, szorgalmasan dolgoznak az ételmiszer-törvény tervezetén. A beszerzett adatok riasztó képet rajzolnak arról, hogy minő borzalmas a tápszerrekllel üzött visszaélés. A tervezet súlypontja a visszaélések meggátolására van hivatva. A törvénytervezet a tápszerhamisítást a büntető bíróság hatáskörébe utalja.

Az indemnitás.

A képviselőház ülése.

— Az Aradi Közlöny távirati tudósítása. —

Budapest, október 29.

Élénk érdeklődés mellett kezdődött az indemnitás vitája. Képviselő is volt bőven már korán reggel az ülésen és a karzatok is tele voltak közönséggel. *Wekerle* Sándor tréfálkozva kérdezgette a képviselőket:

— Mához egy hónapra is ennyien jöttök el az indemnitás tárgyalására?

A képviselők siettek annak a meggyőződésüknek kifejezést adni, hogy ez a vita korántsem tart annyit ideig. De erről ma csakugyan mit sem lehet még tudni.

Iusth Gyula elnök tíz órakor nyitotta meg az ülést. Örömmel jelenti, hogy a kabinetiroda értesítése szerint a király egészsége helyreállott. Javasolja, hogy a Ház előlött való örömeinek hódoló feliratban adjon kifejezést. (Helyeslés.)

Ezután az elnök bemutatta *Novák* Aurél és *Nagy* György képviselők levelét, melyben ezek bizottsági tagságaikról lemondtak.

Négy hónapra!

Hoitsy Pál előadó: Ismerteti a pénzügyi bizottság jelentését. A kormány idejekorán terjesztette be az indemnitást s így az államháztartás menetében nem állhat be akadály. Sürgős az indemnitás gyors elintézése, mert ezzel a többi javaslatokra is hamarabb kerül a sor. Kéri a négy hónapra szóló indemnitás megszavazását, ami egyben a kormányiránt is a bizalom kifejezése. (Helyeslés.)

Mihályi Tivadar: A kormány iránt nincs bizalommal s így nem szavazza meg az indemnitást. Tizennyolc hónap óta késik az általános választói jog megvalósítása. Ehelyett a nemzetiségi képviselők szólásjogát és cselekvési szabadságát korlátozzák.

Kezdődik már!

Elnök (csenget): Nem igaz, hogy a nemzetiségi képviselők szabadsága itt korlátozva van. Az elnök mindig megtette kötelességét. Ha voltak, akik meg akarták zavarni a parlament rendjét, azokkal szemben mindig a házszabályok értelmében járt el.

Pop C. István: Volt olyan elnök is, aki nem mindig a házszabályokat nézte! (Zaj.)

Mihályi Tivadar: A mentelmi bizottság előtt ott van a nemzetiségi képviselőknek egy ügye, mely már hónapok óta késik.

Elnök: Várja meg a képviselő ur türelmemel, míg a mentelmi bizottság végez ezzel az ügygyel. De egy még el nem intézett ügyet nem lehet kritizálni. Ha így folytatja, megvonom a képviselő urtól a szót. A szólásszabadság megsértése nélkül. (Taps. Derűlttség.)

Mihályi Tivadar: A kiegyezés ellen beszél, amely csak fokozza pénzügyi bajainkat. Ma már a vidéken a legjobb váltókat sem lehet elhelyezni.

Zakariás János: Váltasd be az oláh királlyal! (Zaj.)

Mihályi Tivadar: Szól a csernovai vérengzésről, amely szintén karakterizálja a többség nemzetiségi politikáját. A javaslatot nem fogadja el.

A bizalom.

Thaly Kálmán: Még nem ültek olyan férfiak a kormányon, mint most, akik így bírták volna az ország bizalmát. De ehhez hasonló nehéz helyzetben sem volt még kormány. Augias istállóját kellett nekünk kitakarítanunk. Ideáljaink megvalósulásáig még nem jutottunk, de nem is ezért került az ügyek élére a kormány, hanem az utat kellett még neki egyengetni a jobb jövő felé. A függetlenségi párt bizalommal van a kormány iránt s különösen *Kossuth* Ferenchez ragaszkodik, aki még betegsége is a haza javáért dolgozik. Hozzájárul a javaslatához. (Élénk helyeslés. Sokan üdvözlik a szónokot.)

Elnök: Az ülést tíz percere felfüggeszti.

Az első horvát.

Szünet után

Supilo Ferenc beszél magyarul. A kormány iránt nincs bizalommal s így nem is szavazza

meg az indemnitást. A magyar koalíció kormányt vállalt anélkül, hogy követeléséből csak egyet is megkapott volna, de egyelőre egyről sem mondott le és fentartotta a státus kvót. A horvát koalíció ugyanazt tette Magyarországgal szemben. Ez volt a mi paktumunk, a mi kölcsönös becsületszavunk. Mi meg is tartottuk szavunkat, pedig ez otthon súlyos küzdelmekbe került. Nem hozakodtunk elő a közjogi sérelmekkel, hanem Horvátország belső bajainak orvoslásához láttunk. A magyar kormány viszont hozzájárult a státus kvóhoz s azt Horvátország rovására egyoldalúan akarta megváltoztatni. Megjelent az új fiumei kormányzó, aki székfoglaló beszédében törvény ellenére megoldottnak jelentette ki a fiumei kérdést, de törvénnyel címéből is elejtette a horvát tengerparti kifejezést. Az egész horvát nemzet reakcióját hívta ez ki. Beszél ezután a tavalyi szokolista ünnepről, mikor a dalmát horvátokat Fiumében az államvasut alkalmazottjai megverték. Ezzel egyidőben a különböző magyar minisztériumokból rendeletek érkeztek a horvát kormányhoz, melyek hemzsegték az újabb törvénysértésektől. Új törvényjavaslatok készültek, melyek újabb sérelmeket jelentettek. Mindennek Horvátország óvatossága, de fokozatos magyarosítása volt a célja. A vasutas pragmatika volt a sérelmek betetözése, mely után csak szakítás következhetett közöttünk. De ez a kérdés még nincs megoldva. Önök nem gondolták meg, uraim, hogy micsoda szentségünkhöz nyultak. A magyar koalíció a most kötött kiegyezéssel lemondott az ideiglenes státus kvóról s hatvanhetes, dualisztikus definitívumba ment át, melyet semmiféle elvi tiltakozással nem lehet lefontani. Ha a *Kossuth* párt elfogad ilyen kiegyezést, joggal kérdelem, miért buktatták meg *Széll* Kálmánt? *Tisza* Istvánnak a legnagyobb erkölcsi elégtételt szolgáltatták. A javaslatot nem fogadhatja el, mert az elkecsereedett horvát nép bizalma elfordulna tőle. Csak fokozza az elkecsereedést a miniszterelnök, *Szterényi* és *Kossuth*nak a rossz szelleme.

Elnök: Ezért a képviselő urat rendreutasítom.

Supilo Ferenc: Az új bán feladata lesz, hogy ostorral és zabbal országgyűlési paródiát és mamelukpártot szervezzen Horvátországban.

Ugron Gábor: Ilyet nem lehet mondani. (Nagy zaj.)

Supilo Ferenc: Hova lett a lelkesedés, a mivel tavalyi deklarációnkat fogadták?

Ugron Gábor: Megcsaltak bennünket.

Supilo Ferenc: Ilyen körülmények között lehetünk-e egyebet, mint hogy az indemnitást visszautasítjuk? Ez a kormányzat méltó lehet a régi szabadelvű párthoz, de mit szólnak hozzá a függetlenségek? A Horvátországgal szemben való „szabadkés” lesz a jutalma a kormányznak Ausztriával szemben való engedékenységeért. (Nagy zaj.)

Supilo Ferenc azzal fejezi be a beszédét, hogy a horvátok képesek bárminő áldozatra, bármily megpróbáltatásra, ha arról van szó, hogy jogaikat kivívják.

Wekerle Sándor miniszterelnök: Kénytelen felelni *Supilonak*, mert a nemzetiségi és horvát képviselők olyan fegyverekkel harcolnak, amelyek egyenesen az állam érdekeit támadják meg. A nemzetiségek úgy szeretnék Európa elé állítani a magyar kormányt, mint amely csak a nemzetiségek elnyomása útján tudná az ország állami létét biztosítani. Szó sincs arról, mintha a kiegyezési tárgyalások folyamán a horvát ügyekről szó esett volna. Mikor a kormány bemutatkozott, ő részletesen nyilatkozott a horvát kérdésben elfoglalt álláspontjáról. Akkor a horvát képviselők bizalmi nyilatkozattal fogadták.

A horvát koalíciónak legfőbb törekvése az volt, hogy az osztályfőnököket az ő körükből válaszzák. Ez meg is történt, mire elkezdődött Horvátországban a magyar iskolák üldözése. Vakmerőségük annyira ment később, hogy nemcsak szatirizálni mertek a magyar nemzet föött, hanem egyenesen inzultusokra vetemedtek. A horvát bán nemcsak a törvénykönyvvel kezében, de tartalmas gazdasági programmal is ment a horvátok közé. Magyarosítási törekvésekkel vádoják a kormányt, holott minden más államban sokkal inkább látunk sovinizmust, mint nálunk. Nézzük csak Romániát. (Óriási zaj a nemzetiségi párt padjain.)

Elnök: Figyelmeztetem a zajongókat, hogy amennyiben a tárgyalások menetét zavarják, a házszabályok teljes szigorával fogok ellenük fellépni.

Wekerle Sándor azzal végzi beszédét, hogy a magyar kormány olyan politikusoktól alakult, akik nem ideje órája működnek. És hiszi, hogy elkövetkezik az idő, amikor Horvátország sem fog ideje órája működő politikusokat a parlamentbe küldeni. (Tetszés. Szónokot számosan üdvözlik.)

Vlad Aurél beszélt ezután az indemnitás ellen. Ezzel az ülés véget ért.

A város költségvetése.

Hetvennyolc százalék pótdadó.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 29.

A mai folytatólagos közgyűlésen a törvényhatósági bizottság rövid egy óra alatt tárgyalta a város jövő évi költségvetését. Miután a közgyűlés változtatás nélkül elfogadta a főszámvevő, illetve a tanács javaslatát, a pótdadó 1908-ban 78 százalék lesz. Súlyos szám, de a város pénzügyi helyzete jelenleg oly zilált, hogy akaratlanul is bele kell ebbe nyugodnunk, abban a reményben, hogy néhány éven belül a jövedelmek szaporodása révén, az adófizető polgárság megszabadul a szinte elviselhetetlen teheről.

A költségvetés fontosabb részeit már ismertettük. Az 1908. évi szükséglet 12.231.402 koronát tesz ki; ezzel szemben a fedezet csupán 11.433.695 korona, vagyis a hiány 722.451 korona 58 fillér, amely összeg 78 százalékos pótdávval lesz fedezendő. A törvényhatósági bizottság a költségvetést általánosságban elfogadta. Ezután a részletek tárgyalására tértek át. Az egyes tételket *Vannay* Gyula adóügyi tanácsnok olvasta fel, a szükséges felvilágosításokat *Kilényi* János főszámvevő adta meg.

A világitási tételnél *Varjassy* Lajos polgármester bejelentette, hogy a tanács a villanytelepnek házi kezelésbe való vételével foglalkozik. A polgármesternek ez a kijelentése általános helyesléssel találkozott.

Rosenberg Miksa dr. az iránt szólat fel, hogy a költségvetésnek tiszta képet kellene nyújtania arról, hogy a város mennyit költ összesen a vízre és a világitásra. Ezek a tételek jelenleg szét vannak szórva, a költségvetés különböző részein.

Kilényi János főszámvevő felvilágosítja *Rosenberg* dr.-t, hogy a vízdíjak 15.669 koronát tesznek ki. Ez a tétel ilyen összeggel szerepel a költségvetésben, míg a világitási tételek tényleg nincsenek összegezve. A jövőben azonban gondja lesz erre is.

A közgyűlés ezután kimondta, hogy a tanácstól, illetve a főszámvevőtől a jövő havi közgyűlésen a világitási tételekre vonatkozólag részletesebb kimutatást kér.

Steiner József kérde a főszámvevőt, hogy a tűzéraktanya költségeiben benne vannak-e a telekre fordítandó tőke kamatai.

Kilényi János: Nincsenek benne, de a legközelebbi közgyűlésen ezt is be fogom mutatni.

Steiner József indítványozza, hogy a jövőben a luxus cikkeket: a kártyát, a pezsgőt és más italokat fokozottabb mértékben adóztassák meg.

— Aki pezsgőzik az fizessen, kiáltja *Szalay* Arnold dr.

Steiner indítványa általános helyesléssel találkozott.

Steiner Jakab néhány észrevétele után a törvényhatósági bizottság a költségvetést részleteiben is elfogadta.

A költségvetés elfogadása után *Rosenberg* Miksa dr. köszönetet mondott *Kilényi* János főszámvevőnek elismerést érdemlő munkájáért és arra kérte, hogy a jövőben a most tapasztalt hiányokat pótolja.

Kilényi János köszönetet mondott *Rosenberg* elismerő szavaiért is kijelentette, hogy oda fog hatni, hogy az észlelt hiányok pótolassanak.

Fogházból, a fogházba.

A nagy váltóhamisító.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 29.

Az aradi fogháznak érdekes lakója *Gruber* Lipót, valamikor üres óráiban gabonaügynök, most foglalkozására nézve fogoly. Annyira fogoly, hogy talán nemsokára iparendélyt kell váltania a mesterséghez, melyet szinte tiszteltreméltó ragaszkodással és előszeretettel űz már esztendőket óta. Az ő egyszerű életének bánatos egyhangúságába csak az hoz némi változatosságot, ha fölvezetik a törvényszéki tárgyalóterembe és ott a tekintetes királyi törvényszék valamely újabb kiderült cselekedetért meghosszabbítja a fogházigazgatónak *Gruber* iránt táplált vendégszeretetét, vagy kihirdetik előtte a nagytekintetű királyi ítélőtábla ítéletét, melyből kiderül, hogy *Gruber* éppen oly mértékben szeretik az igazság szolgáltatóit, mint amilyen benső gyűlölettel ő iránjuk viseltetik. Ma ismét egy jóváhagyott marasztaló ítéletet hirdettek ki az aradi törvényszéken *Gruber* Lipót előtt; ez teszi aktuálissá a róla való megemlékezést.

Valamikor, néhány esztendővel ezelőtt jól ismert ember volt Aradon is *Gruber* Lipót. Ügynökkösködött mindennel, amihez csak hozzájuthatott, de legjobban a gabona elővásárlást szerette, mert ott szerepelt az, amit leginkább szeretett: a váltó. És a gabonaelővásárlásoknál kitöltetlen, de aláírt váltókat nagy előszeretettel hamisította *Gruber* Lipót. Mikor először rajtérték, ellélték egy évi börtönre. Azóta már ismétült váltóhamisításért *Gruber* Lipót és az idén augusztus hó 28-án kellett volna kiszabadulnia.

Már örült jóelőre a kiszabadulásnak. A fogházigazgató: arra kérte, hogy reggel 4 óra kor bocsássa szabadon, mert öt órakor már elakar utazni Aradról. De a rabtársaival közölte, hogyha kiszabadul, előbb elmegy az egyik fürdőbe, ott szerelmeskedik, azután mulat délután 4 óráig és csak akkor utazik el. Különben pedig majd megtanítja ő az ügyészt, meg a bíróságokat és ha legujabb ügyében a tábla nem menti fel, hát kimegy Amerikába.

Igy álmodozott a szabadulásról *Gruber* Lipót az aradi fogházban és várta epedve az augusztus 28-iki hajnalhasadást. De . . . és itt következik az ismeri közmondás travesztálása. *Gruber* Lipót tervez, a törvényszék pedig végez, még pedig olyképpen, hogy elítéli *Gruber* Lipótot újabb kiderült váltóhamisításért egy esztendőre börtönre. *Gruber* megfélembbezte az ítéletet, de hasztalan, ma hirdették ki előtte, hogy a nagyváradi ítélőtábla jóváhagyta. *Gruber* tehát ismét letartóztatott és így a derék fiu várhat jövő augusztus 28-ig a szabadulásra, ha ugyan addigra megint ki nem derül valami.

TÁVIRATOK.

Leégett telefonközpont.

Antwerpen, október 29. Az itteni telefonközpont helyiségeit ma éjjel támadt tűz teljesen elpusztította. A tűz egy ugyanazon épületben lévő nagy áruüzletre is áttért.

Román szocialista kongresszus

Aradon.

Bireaucz Döme szervezése.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 29.

Magyarországon a szocialistáknak harmadik frakciója kezd kialakulni. Az egyik a minden nacionalizmustól ment szocialdemokrata párt, a másik a *Mezőfi*-vezette újjászervezett szocialisták pártja, a harmadik pedig, a legujjabb, nemzetiségi politikával keveri a szocializmust; ez a román szocialisták külön pártja, a melyet *Bireaucz Döme*, a nemzetiségi ügyekben már szerepelt román nyomdász és szerkesztő szervez.

Ez utóbbi pártnak szervezése ügyében vasárnap délután, Aradon, a *Páska* féle vendéglőben értekezletet tartottak a román szocialista munkások; a gyűlésen *Bireaucz Döme* is részt vett.

A gyűlést *Epescu* Emaunel nyitotta meg, a kinek indítványára a gyűlés elnökevé *Czerean* Györgyöt, jegyzővé *Gruicza* Szilvesztert választották meg.

A népgyűlés szónoka *Bireaucz Döme* volt. Kifejtette, hogy a román szocialisták programja:

1. az általános, megszorítások nélkül való, és titkos szavazati jog.
2. A progresszív adó.
3. Az ország összes népének egyenlő jogokkal való felruházása.

Miután, folytatta, mindezek a nemzetiségi párt programjában is benne foglaltnak, a pártot küzdelmeiben hajlandók támogatni és ezzel együtt működni.

Krécz János a munkabékekről beszélt. Azután azt indítványozta, hogy karácsonykor az országos román szocialista párt Aradon kongresszust tartson.

Az indítványt elfogadták. Végül kimondták, hogy a román szocialdemokrata párt szervezésére *szindikátust* szerveznek, a mely a szocialdemokrata párt budapesti központjának ellenőrzése alatt fog működni. A bizottság tagjai lettek: *Czerean* Gy., *Bucsumán* Pál, *Halmazsán* János, *Gruicza* Szilveszter, *Vuk* György, *Pitár* János, *Brebán* József, *Krécz* János, *Epescu* Emaunel, *Kriszta* György, *Moga* Tódor, *Gábor* János. Ezzel az értekezletnek vége volt.

Az atléta-szabó.

Mégis kidobták.

Arad, október 29.

Érdekes panaszos irás érkezett ma az aradi kir. járásbíróshoz. Szól pediglen ezen irás egy *Marianovics* György nevű férfiról, aki szabad királyi Aradvárosában a szabómesterséget űzi és származik ezen irás egy *Faragó* Béla nevű férfiról, ki ugyanabban a városban vendéglős. Miután történetünk hőseit annak rendje és módja szerint bemutattuk, krónikai kötelességünkhöz hiven elmondjuk, hogy mi köze van *Marianovics* Györgynek *Faragó* Bélához és viszont. Amint következik:

Marianovics György szabómester, az ótestamentum összes alakjai közül *Noé* apánk iránt viseltetik a legnagyobb tisztelettel. Nem azért, mert a békegalambokat a bárkából kibocsátotta, hanem mert a derék öreg tiltette az első szőlőtőkét. Hasonló okból volt nagy tisztelője a jó öreg *Noénak* *Faragó* Béla is. *Marianovics* György azért, mert itta, *Faragó* Béla pedig azért, mert drutta a szőlőtöke levét.

Akinek értelem adatott, az most már bizonyára érti, hogy mi köze van *Marianovics* Györgynek *Faragó* Bélához és viszont. *Marianovics* György ivott *Faragó* Béla vendéglőjében. Ha a vendég iszik, az

sohasem fáj a vendéglősnek. Ha a vendég sokat iszik, az még kevésbé bántja a vendéglőst. *Marianovics* György tehát, hogy *Faragó* Bélának örömet szerezzen, sokat ivott a vendéglőjében. Mert egy *Marianovics* még becsipni is képes merő barátságból. Csak a vakmerőség vagy a merő vakság állíthatja róla, hogy nem önzetlenségéből csipett be. De mi nem irunk oknyomozó történetet, ennél fogva csak egyszerűen megállapítjuk, hogy *Marianovics* György egyszer becsipett *Faragó* Béla vendéglőjében. Ez bizony nem nagy dolog és „nincsen abba szegényen.“ Elvégre az uristen azért teremtette a bort, hogy az emberek becsipjenek tőle. Nem is lett volna komolyabb vége a dolognak, ha *Marianovics* egyszer csak el nem kezdi énekelni, hogy

. . . Tűz éget fojtó,
Ő rossz tűzoltó . . .

Az „ő“ jelentésével a szerelem háztartásában, azt hisszük mindenki tisztában van. Az „ő“ azonban jelen esetben, mert nem szerelemről volt szó, *Faragó* Bélát jelentette, aki tudvalevőleg Aradváros derek tűzoltótisztje.

— Ezt nem türhetem — szolt zordonan *Marianovics* dalolására *Faragó* Béla. Mond és tűnik nyugalma. És a következő pillanatban *Marianovics* György is eltűnt a balfenekén. Röviden: kidobták.

Tessék elképzelni egy legyőzött hadvezért, egy játékos, aki veszt és — *Marianovics*ot, a *György*öt, akit kidobnak a vendéglőből. *Marianovics*, a *György*, ott az utcán boszút esküdött. Megesküdött az összes szőlőtökekre, hogy ezért a szegényért befarag *Faragó*nak.

És miután *Marianovics* György nem az az ember, aki a szavát, különösen ha más megveréséről van szó, nem tartja meg, *Faragó* Béla ma följelentést tett ellene veszélyes fenyegetés miatt az aradi kir. járásbíróshoz.

Az anyahelyettes büne.

Megkínzott gyermek.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 29.

Néhány hónappal ezelőtt megirtuk, hogy *Horváth* Lajosné milyen rosszul bánt *Lucca* Idával, egy tizenegy esztendőes kisleánnyal, kit az aradi állami gyermekmenhely adott ki hozzá gondozásba. A „nevelő-anya“ ütötte-verte a gondjaira bízott kisleányt, akit végre a sok verés beteggé tett és kórházba vitték. Tíz napig fektet az aradi közpórházban *Lucca* Ida és amikor meggyógyult, nem kellett többé félnie nevelőanyjától, az állami gyermekmenhely igazgatósága *Battonyára* adta ki gondozásba.

Horváth Lajosné ellen pedig megindították a megtorló eljárást, súlyos testi sértés vétsége miatt tettek ellene följelentést az aradi kir. járásbíróshoz. A följelentés alapjául az a levél szolgált, melyet *Lucca* Ida irt *Leitner* Ernő dr.-nak, a menhely igazgató főorvosának. A szerencsétlen kisleány levelének bevezető része a következő:

Nagyságos Igazgató Ur!

Alulírott tisztelettel kérem bocsánatát, hogy soraimmal terhelni bátorkodom, de a sok apró kínzások mellett az alábbiak olyan természetűek, hogy azokat szegényem elmondani. Már elfeledtem, milyen csinyt követtem el, a büntetésre azonban emlékezem. Először a rendes adag kávé megittam, utána 2 tejmerítő kanál édes tejet, azután 1/2 liter aludttejet és egy leveses tányér szilvás cibereket kellett ennem. Hirtelen erős hányingert kaptam és kihánytam, az undok tömeget kényszeríttem, hogy megegyem és megkelletem ennem.

Ez a rettenetes panasz és a gyermek

napos betegsége mindenestre elég okul szolgálhat a bűnvádi eljárás megindítására. Most volt ez ügyben a főtárgyalás az aradi kir. járásbírószágon. Horváth Lajosné tagadja a terhére rótt bűncselekményt, azt állítja, hogy a gyermek nagyon rosszul viselte magát és ezért kellett megfenyíteni. Kihallgatták tanuként a sértett kisleányt, Lucca Idát is, aki a következőket panasolta el a járásbírószágon:

„Engem vádolt, mint nevelőanyám több ízben megvert. Egy alkalommal a jobb kezemet ütötte meg egy seprányéllal, azután balkezemet ütötte meg egy késsel, úgy, hogy bele is vágott az ujjamba. Később egy papucsos a szememet ütötte meg, a fejemet egy cserépmacszkával törte be, a vállamat és a hátamat a kezével ütötte.”

A bűnpör irataihoz van csatolva egy levelezőlap is, melyet a kisleány már Battonyáról írt Leitner Ernő dr.-nak. E levelezőlapon megemlíti, hogy Horváth Lajosné Battonyán meglátogatta, majd így ír volt nevelőanyjáról: „Most már nem félek tőle, úgy szeretném a szemébe megmondani, hogy milyen jó volt hozzám.”

Horváth Lajosné további kihallgatása során elmondta még, hogy nem volt a gyermektartásra rászorulva a csupán azért fogadta el gondozásra Lucca Idát, mert neki nem volt gyermeke.

A tárgyalás folyamán az ügyész megbízott kifogásolta, hogy a gyermek sérüléseiről a gyermekmenhely orvosa állított ki látelést, kéri a törvényszéki orvos véleményének meghallgatását és a tárgyalás elnapolását.

A vádlott szintén a tárgyalás elnapolását és ártatlansága bizonyítására újabb tanúk beidézését kéri. *Bozóky* Árpád kir. járásbíró helyt adott a kéréseknek és a tárgyalást elnapolta.

Polónyi a kiegyezés ellen.

Beharangozás.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, október 29.

A mai nap politikai szenzációja Polónyi Géának a kiegyezés elleni beszéde, melyet a pénzügyi bizottság mai ülésén mondott el, igen érdekesen mutatván be, hogy a kormány elalkudta a gazdasági önállóságot és a nemzeti bankot, anélkül, hogy erre kényszerítő szükség lett volna. Már magában a beszéd is érdekes, de még sokkal érdekesebb, ami mögötte rejlik. Ugylátszik, Polónyi vissza akar térni az aktív politikához s mai beszéde csak beharangozás volt az exminiszternek és híveinek a 48-as pártból való kiválásához. Polónyi beszélt: valami rejtett veszedelem fenyegeti az országot.

A pénzügyi bizottság ma délután öt órakor *Szell* Kálmán elnöklete alatt ülést tartott, amelyen a kiegyezéssel foglalkoztak. *Szell* Kálmán rövid megnyitó beszéde után *Hoitsy* Pál ismerteti a kiegyezési javaslatokat.

Polónyi Géza három kérdésre kér felvilágosítást. Kérde, igaz-e, miszerint a kiegyezési tárgyalások folyamán az osztrákok részéről bizonyos *fenyegetődzések érvényesültek*, hogy meg nem egyezés esetén a közös vámbevételek felett szabadon fognak rendelkezni?

Kérde továbbá, hogy mi az oka annak, hogy az osztrák és a magyar szerződés életbeléptetési záradékai nem kongruensek?

Végül kérde, hogy mennyiben igaz a lapoknak az a híre, miszerint a közösügyi kiadások már a jövő év folyamán husz millió többletet fognak mutatni?

Wekerle Sándor miniszterelnök kijelenti, hogy ő sohasem hangoztatta, hogy osztrák kényszer szorgalmazta a kiegyezés megkötését. A két életbeléptetési záradék különbözősége csak azért van, mert mi a vámbevételek hova fordításának törvényes meghatározásától, az osztrákok pedig a kvóta felemelésétől teszik függővé az életbeléptetést.

Ami a közösügyi kiadások emelkedését illeti, kijelenti a miniszterelnök, hogy a közösügyi kiadások az 1908-ik évben normális keretben maradnak.

Polónyi Géza: Amikor a magyar kormány és őfelsége között a paktum létrejött, megállapodás történt, hogy a külfölddel kötött vám és kereskedelmi szerződések, ugyisint az autonóm vámtarifa becikkelyezendők, Magyarország és Ausztria között a gazdasági kiegyezés az 1899-ik XXX. t.-c. figyelembe vételével megkísérelendő. Amennyiben a megegyezés nem sikerülne, úgy a statuskvó a külfölddel kötött szerződések tartamig fenmarad. Tehát nem reciprocitásról, hanem statuskvóról van szó még pedig királyi szóval megerősített statuskvóról.

Polónyi ezután egymásután felsorolja a kiegyezés hátrányait. Elismeri, hogy jogi téren van néhány vívmány, de ha a mérleget felállítjuk, a helyzet így alakul:

Ha nem kötöttük volna meg a kiegyezést, fenmaradt volna a statuskvó, a kvótaemelés nélkül és 1908. elején fel lehetett volna állítani az önálló nemzeti jegybankot. Az adott törvények alapján ennek a lehetősége megvolt. *Hogy lehet tehát tőle kívánni, hogy mint függetlenségi ember megszavazza a kvótaemelést, a magyar vezérleti és vezényleti nyelv behozatala nélkül?*

Wekerle Sándor miniszterelnök kijelenti, hogy ami a statuskvót illeti, annak keresztülvitele nem megy oly könnyen. A paktum, amely a magyar kormány és őfelsége között létrejött, nem köti az osztrákokat. Bennünket sem kötelezne egy az osztrák kormány és a király között létrejött paktum. Mi is energikusan tiltakoznánk ez ellen. A statuskvó magyarításában is eltérések lehetnek a terminushoz kötött kedvezmények fentartását illetőleg. A kvóta legterheesebb része a kiegyezésnek. A két százalékos emelés azonban nemcsak hogy nem teher, de biztosítéka annak, hogy a legközelebbi tíz éven belül a közösügyi kiadások nem fognak emelkedni. Hangsúlyozza, hogy az osztrák kormány *negyvenkét, sőt ötven százalékos kvótát követelt.*

Nem vitatja, hogy a kiegyezés jó, de a jelenlegi körülmények között jobbat nem lehetett kötni. Tíz évig majd csak megleszünk ezzel a kiegyezéssel is, amely mégis jobb, mintha teljes bizonytalanságba kergettük volna az országot.

EGYESÜLETI ELET.

(*) Az *Asztalos* Sándor Társaság tagjai felkértek, hogy a hó 30-an szerdán este 8 órakor a Kánya féle színházi sörözőkban tartandó rendes heti értekezleten, tekintettel a fontos tárgyakra, minél nagyobb számban szíveskedjenek megjelenni. Az elnökség.

Az autobus-járatok.

A Kossuth-szobor helye.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 29.

Aradváros törvényhatósági bizottsága mai folytatású közgyűlésén tárgyalta az automobil omnibusz járatot szabályozó szabályrendelet tervezetét. A tárgyalás folyamán több felszólalás hangzott el, amelyek közül különösen a *Szalay* Arnold dr. és *Kovács* Vince felszólalása érdekes, mert élénk biznysága annak, hogy Aradváros lakossága mennyire érdeklődik modern forgalmi eszköz iránt, és mennyire óhajtja már az automobiljárat mielőbbi megindítását. Ugy *Szalay* Arnold dr., mint *Kovács* Vince a külvárosi lakosság érdekében szólaltak fel, amely jelenleg nem részesül a közlekedési eszközök előnyében. Mindketten az automobil járat kiterjesztését kérték és kérelmük, amely a város lakosságának érdekeit szolgálja, bizonyára teljesítésre fog találni. A szabályrendelet tárgyalásának részletei a következők:

A tervezet ismertetése után *Szalay* Arnold dr. szólalt fel és annak hangsúlyozásával, hogy a külváros lakosságának eminens érdeke, miszerint közvetlen és gyors összeköttetésben legyen a belvárossal, arra kérte a törvényhatósági bizottságot, hogy az automobiljáratot a *Fejtsze* utcára is terjessze ki. Erre feltétlenül szüksége van a külváros lakosságának.

Szalay Arnold dr. kérelme, amely a közérdeket szolgálja, általános helyeslésre talált, mire *Lócs* Rezső gazdasági tanácsos nyomban kijelentette, hogy *Szalay* kérelmének teljesítése nem ütközik akadályokba.

Majd *Somló* Ármin dr. tett észrevételt a szabályrendelet tervezet egyes pontjaira nézve, amelyeknek megváltoztatását kérte.

Steiner Jakabnak a tárgyhoz nem tartozó felszólalása után *Kovács* Vince azt a színtén figyelemre méltó indítványt tette, hogy az automobiljáratot a *Tököl-térre* és a *Bercsényi-utcára* is terjesszék ki.

Reisinger Sándor örömeinek ad kifejezést *Szalay* Arnold dr. és *Kovács* Vince felszólalásai felett, mert ezek élénken illusztrálják, hogy mennyire kívánja és várja már a város lakossága az autobus járatot. *Somló* aggályait nem osztja.

Varjassy Lajos ezután bejelenti, hogy miután a tervezet még néhány módosításra szorul, vegyék le a napirendről és utalják a közlekedési bizottsághoz.

A közgyűlés a polgármester indítványát elfogadta. A módosítandó szabályrendeletet a november havi közgyűlésen fogják újra tárgyalni.

Ezután a tanácsnak a kincstári falerakó hely megszerzése tárgyában tett előterjesztését tárgyalták.

Ketten szólaltak fel. *Blaskovits* Antal és *Steiner* Jakab. Az utóbbi abbéli kívánságát fejezte ki, hogy kérjék a kormánytól a hely ingyenes átengedését. A közgyűlés azonban elvetette *Steiner* Jakab indítványát és a tanács javaslatát fogadta el.

A Kossuth-szobor elhelyezésének ügyét *Lócs* Rezső ismertette. A város a szobor helyül a múlt évben a városháza előtti térséget engedte át, de a szoborbizottság most a *József főherceg ut* végének átengedését kéri a szobor részére. A városszabályozási bizottság és a tanács a kérelem teljesítését hozza javaslatba.

Avartfy Géza helyesebbnek tartaná, ha a szobrot a *Szentháromság-szobor* helyén állítanák fel. Ezt a szobrot a *Ferenc-térre* lehetne

átvinni. Avarffy ekér a tárgytól, mire a főispán közbe szól:

— Figyelmeztetem a szónok urat, hogy ha eltér a tárgytól, kénytelen leszek a szót megvonni.

Avarffy Géza: Bocsánat, én nem politizálok, én csak a dolog genézisét adom elő. (Dörögtetés) Kijelenti, hogy nálánál nagyobb tisztelője Kossuth Lajosnak nincs. Kéri indítványának elfogadását.

Nagy Kálmán ellenzi Avarffy indítványát. Szakértők nyilatkoztak ez ellen. A tanács javaslatát pártolja.

Avarffy Géza ismételt felszólalása után a közgyűlés elfogadta a városszabályozást bizottság, illetve a tanács javaslatát, vagyis a szobor a József főherceg utca tengelyében lesz felállítva.

Moltke emlékkönyvébe.

Semmi, Kunó, semmi,
Igy kell ennek lenni,
Mindentéle szerelemnek
Vége szokott lenni.

Az áruló kutya.

Gyermekgyilkos anya.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 29.

Az alábbi történetnek különféle címeket lehetne adni. Például azt, hogy egy anya rémtette, vagy az élet mélységéből és így tovább. A címek, a hangzatosak és kiabálók beszélhetnének arról az életről, mely ott folyik a magyar falvakban. Csak egy eset a sok közül az alábbi történet, és csak a részletei érdekességének köszönhető, hogy nem öt sorban emlékeznek meg róla az újságok. Egy fiatal falusi parasztleány bűnbe esett, ahogy mondani szokták, és amikor az anyaságot érezte, megölte magzatát, mielőtt megszületett volna. A legújabb ilyen esetet, a *Hatkó* Anicát a részletei érdekessé teszik. Tudósításunk róla a következő:

A falu egyik szépe volt Kiszindján *Hatkó* Anica. Szép is, formás is volt a leány, hát jártak utána a legények. A szép Anica nem idegenkedett tőlük és az egyiknek odaadta a szívéét. A szerelemből, mely nem volt plátói, a mai erkölcs fogalmait szerint baj lett. Anica rövid idő múlva anyának érezte magát.

A lány szégyennek tartotta a dolgot és fölkeresett egy javasasszonyt, aki minden bajra tud orvosságot. Kapott is valami kotyvalékot, amit megivott és amitől csakhamar időelőtt megszülette magzatát — holtan.

A csenevész gyermeki testet az egyik októberi éjjelen elásta a szép Anica hátul az udvarukban. És félve kereste fel nap nap után a helyet, nem jött-e valaki a bűn nyomára? Egy nap, ötödnapra a titkos temetés után a kutyájuk hívta ugatva Anicát a magzathoz, melyet kikapart a földből.

Anica megijedt, most már végleg elakarta tüntetni a nyomokat. A mára virradó éjjel titkon kiserant a házból és egy faladában kivitte a magzatot a temetőbe. Azt hitte, hogy a sötét, csillagtalan éj leple alatt most végre megszabadulhat bűne gyümölcsétől és elárulójától. De rajtavesztett, mert észrevették. Az éjjeli őrs észrevette Anicát, kit ott ért a temetőben. Fölverte a csendőröket, akik a szép Anicát letartóztatták.

Az aktalopási pör.

*

Ítélethozatal előtt.

— Az Aradi Közlöny távirati értesülése. —

Arad, október 29.

Az aktalopási perben holnap hozza meg ítéletét a budapesti büntetőtörvényszék. Tekintettel arra az ellenszenves hangulatra, amely máris megnyilatkozik a bíróság tagjai között a vádlottak ellen, szinte bizonyosra vehető, hogy *ugy Hajdú, mint Lengyelt el fogják ítélni*. Az elnök a tárgyalás során több ízben tanujelét adta annak, hogy Lengyel iránt nem érez valami nagy szimpátiát s a mai tárgyaláson is heves jelenetek játszódtak le közte és a képviselő között.

Távirati értesülésünk:

Helyreigazitások.

A tárgyalás mai második napján elnök tíz órakor nyitotta meg a tárgyalást s mindjárt konstataálta, hogy az az idézés, amelyivel *Hajdú* és *Lengyelt* lopás bűntettéért idézte meg, téves volt. Megemlítette továbbá, hogy egyik estilap Lengyel Zoltán kihallgatásáról vett tudósításában azt írta, mintha Lengyel ezt mondta volna:

„Kossuth Ferenc *ugy beszélt, mint egy utcaseprő!*”

Konstatálja elnökiileg, hogy ilyen kijelentés nem hangzott el.

Elnök Hajdúhoz: Volt-e szó ön és Lengyel között arról, hogy az adatokat a lapokban közölte *Lengyel*?

— Erről nem volt szó!

Ugyanerre a kérdésre Lengyel kijelenti, hogy az aktákat csak akkor hozta nyilvánosságra, mikor Kossuth azokat már közzétette.

Vázsonyi Vilmos szólalt fel ezután s kritika tárgyává tette az egyik estilap te napi tudósításának azon állítását, mintha Lengyel beismerte volna, hogy felírta Hajdúnak, milyen számú aktákra van szüksége. Ilyen beismerés nem történt, ez egy hamisított tudósítás! Ezt meg kell bélégezni!

A vörös ur.

Most *Hajdu* Gyuláné vallomását olvastatta fel az elnök. Hajduné elmondta vallomásában, hogy az eset után egy vörös bajszú magas ember kereste őt fel s rá akarta venni, hogy *fériét bírja rá Lengyel elleni terhelő vallomástételre*. Férfi ha ezt megteszi, állását vissza kapja s még pénzt is kap.

Lengyel Zoltán: Én már ismerem ezt az urat, sőt már büntető eljárás is folyik ellene. A beteg kegyelmes volt igazságügyminiszter ur éjnek idején fogdosott ellenem hamis tanukat. Kérem *Somogyi* és *Varga* vallomásait beszerezni.

Elnök: Ugyész ur nyilatkozik?

Nagy Béla ügyész: Ellenzem, mert nem tartoznak ide.

Vázsonyi: Bárha ellenzi is az ügyész ur, ezt a pör anyagából kiszakítani még sem lehet. *Lengyelt* azzal vádolják, hogy az állam kárára szerzett meg hivatalos titkokat. Ennek bizonyítására éjjelente szerezték bizonyítékokat. Ez az ügy lényegében és alapjában nem más politikai boszu művénei!

A bíróság mellőzte a kért iratok beszerzését.

Újabb bűnjelék.

Hajdu Gyula bejelenti, hogy nála is járt 2—3 a kormánykörökhöz közel álló ember,

akik rá akarták venni, hogy ne legyen jó Lengyelhez, hanem a megtörtéteket mondja el.

Elnök felmutat egy rendőri jelentést, mely arról szól, hogy *Hajdu* február 3-án beismerte, hogy Lengyel engedélyt kért tőle az akták lefényképezésére, s ő azt az engedélyt csak később adta meg.

Hajdu: Ezt én nem mondtam. Velem a rendőrségnél *ugy bántak*, mint egy rablógyilkossal. *Meg sem motostak akkor. Itt van nálam egy újabb 75000 kor. pausaléről és egy milliós panamáról szóló újabb bűnjel.*

Elnök: *Akkor én ezt, ha bűnjel, lefoglalom.*

Hajdu: Itt van, tessék!

Itt az van: a székely szövögyár egy millió, Grünwald 2.600,000 kor., élelmiszer szállító 75000 kor. Ki írta fel ezeket?

— Én.

— Tanulmányozta ezen aktákat?

— Igen.

„Drága ember vagyok!”

Lengyel szólalt fel most s a rendőri jelentés összevisszaságát mutatta ki. A jelentés szerint az Egyetértés 25.000 kor. pausaléjának aktája öt napig nálam volt. Ez hazugság! Az is, hogy a F.-Magyarország pausaléjáról tudakozódtam. Én ezt január 23-án már tudtam.

— Ön azt akarta tudni, hogy most mit kap?

— Hm! Én akkor kormánypárti voltam, könnyen megtudhattam volna azt is!

Elnök: A lapok közlik a máv. hirdetéseit, ezért kapják a pausalét.

Lengyel: Én, mint a F. M. volt főszerkesztője kikötöttem, hogy nem szabad a lapnak a kormánytól segélyt elfogadnia.

— Hát a Nap kap?

— A Nap 6000 koronáért közli a máv. hirdetéseit. Ez átalány.

Lengyel ezután elmondta, hogy a kormány mily nagy összeget adott ki arra, hogy a lapok *öt megrágalmazzák*. „Drága ember vagyok; — fejezte be szavait. A kiegyezés ügyében is elköltött a kormány egy milliót a lapokra. (Mozgás)

Elnök ezután Mérey Horváth 50.000 kor. állami segélyére vonatkozó aktákat olvasta fel.

Lengyel dr. a felolvasás utáni felszólalásában kijelentette, ha a Nap-ban megjelent közlése Kossuth Ferencnek ártalmára volt, miért nem indított sajtópört a lap ellen?

Elnök *rendreutasította Lengyelt*. A tárgyalás folyik, az aktákat olvassák.

Izgalmas jelenetek.

A tárgyalás további során heves jelenetek játszódtak le. Lengyel Zoltán az elnök egyik kérdésére indulatosan kifakadt:

— Nem értem, *miért macerálnak itt engem!*?

— *Ne lármázzék itt!* — kiáltott reá erőlyes hangon az elnök. Micsoda hangnem ez? Az ilyesmit nem tűröm!

Mikor a *Polgár* című napilap pausaléja került szóba, az elnök Vázsonyi Vilmos felé fordult:

— Ezt a lapot, ha jól tudom, ön szerkesztette?

— Amíg én szerkesztettem, addig nem

kapott pausálót! — felelt hevesen Vazsonyi. Felajánlották, de én visszautasítottam.

A további kérdések során Lengyel a következő megjegyzést teszi:

— Szeretném látni, hogy ha most is kormánypárti képviselő volnék, merne-e a bíróság engem idehozni?

— A bíróság nem az enyém és nem az öné! — felelt idegesen az elnök. — Azt még Lengyel Zoltánnak is respektálnia kell!

Ezután az állami számvevőszék által beküldött iratokat olvastatta fel az elnök, aki az egyik irat olvasásánál közbeszólt:

— Ebből is látszik, hogy a számvevőszék helyesen járt el ebben az ügyben!

Lengyel Zoltán: Igen, átírt Kossuthhoz, azután elhalgatott! Az ilyen hivatalokat és hivatalnokokat ki kellene seprözni az országból!

Elnök: Ezért a kifejezésért 25 korona rendbirsággal sújtom!

Később szóba jött Lengyelnek az a cikke, melyben a Polónyi elleni akcióra segítséget kért a közönségtől és felhívott mindenkit, hogy a Polónyi elleni adatokat adja át neki.

— Meg lehetne ezt a cikket rövid úton szerezni? — kérdezte az elnök.

Lengyel: Itt van nálam! Mindig magammal hordozom!

A perbeszédék.

Mielőtt a bizonyítási eljárást befejezték volna, Lengyel Zoltán konstatálni kívánja, hogy a kormány tagjai ankétet hívtak össze annak megállapítására, hogy ő büntetett-e el, vagy sem? Az ankétén Zsitvay Leó is résztvett és egyhangulag konstatálták, hogy Lengyel nem követett el büntetendő cselekményt.

Elnök: Ezt az ankétet nem az ön ügyében, hanem a büntető novella tárgyában tartották.

Lengyel ezután egy csomó ujságot terjeszt be annak bizonyítására, hogy a kormány másfélezer cikket íratott az ő elpusztítására. Ebből is nyilvánvaló, hogy ez a pör politikai pör.

Ezzel a bizonyítási eljárás véget ért és a perbeszédre került a sor.

Nagy Béla dr. kir. ügyész nem tulajdonít ennek a pörnek olyan nagy érdekességet, mint a milyen iránta megnyilatkozik. A törvényszéknek sincs itt más feladata, mint egyéb büntető pörökben. Kéri Hajdunak, mint tettesnek és Lengyel Zoltánnak, mint fizikai bűnösöknek megbüntetését. Hajdunál enyhítő körülménynek tudja be, hogy elveszítette állását és hogy Lengyel felbujtására, hazafias felbuzdulásban követte el tettét. Viszont Lengyelnél súlyosbító körülményként hozza fel az ezügyben közzétett ujságcikkeket, a felbujtást és azt, hogy Lengyel mindezt, mint országgyűlési képviselő követte el.

Kemény Miklós dr., Hajdu védője, védelem felmentését kérte.

Vazsonyi Vilmos gyilkos szatírával kritizálta az ügyész szavait. Amíg az ügyészség politikai fenhatóság alatt áll és utasításra cselekszik, nem lehet ebből a perből a politikai motívumokat száműzni. Tegyük fel, hogy ez az aktaügy a darabont kormány alatt történt volna. Akkor nem emelt volna vádat az ügyész, vagy ha emelt volna is, a bíróság észrevette volna a 469. §-t, hogy valóban ártalmára volt-e az államnak a titok elárulása? Az állam háztartásában nem szabad titoknak lenni, mert a pénzügyekben a kormány számadással tartozik az országnak. Politikai zaklatást lát az egész pörben. Kéri Lengyel Zoltán felmentését.

A tárgyalást ezután felfüggesztették. Itélet csak holnap délelőtt lesz.

A város parlamentjéből

Vannay fogad.

Steiner Jakab a fórumon.

Arad, október 29.

Mottok: I. Nem, nem, nem, nem, nem, nem,
Nem megyünk mi innen el,
Mig a drága pótdócskát
Nem emeljük újra fel.

II. Ég a kunyhó, ropog a nád
Emeljük a pótdócskát . . .

III. . . . A kedvelt Jakab ur,
Kit ismer minden zsúr
És minden tea-est
A fess, a magyar nemest,
Varjassyt szédítő,
Adót nem emelő,
Elnöki intést kap,
Ilyen fiu Jakab . . .

IV. Kossuth Lajos azt izente,
Avarffy az ő embere,
Ha még egyszer azt izeni,
El kell a teremből menni,
Még pedig: haza . . .

Vannay Gyula, aki titkos és nyilvános kiváló tulajdonságairól nemcsak az adóügyi hivatalban, hanem azon túl is ismeretes, tegnap, amikor a t. közgyűlés a költségvetés tárgyalását mára halasztotta, így sóhajtott fel:

— Kár, pedig formában vagyok! Tudni kell, hogy ez a forma nem Vannay, sem az általa kezelt akták külalakjára vonatkozik, hanem pusztán a budget-vel áll összefüggésben. A köztisztviselőben álló adóügyi tanácsos ugyanis még a múlt hónapban fogadást ajánlott Zubor Andornak, hogy kanterben veri a hivatali elődje, Lócs Rezső által felállított költségvetési rekordot. Tízet tett egy ellen, hogy a budget-összefüggéseivel és Steiner Jakab várható kifogásaival együtt egy óra két perc és negyvenöt másodperc alatt ledarálja, vagyis öt perccel és kilencvenöt másodperccel gyorsabban mint Lócs Rezső.

Zubor, aki annyira respektálja hivatali főnökét, Lócs Rezsőt, hogy tiszteletlenségnek tekint minden e fajta kijelentést, kételkedve csóválta éppenséggel nem bozontos fejét:

— Incroyable! monda kifogásolható ugyan (elvégre mit nem lehet kifogásolni?) de klasszikus franciasággal, a tőle megszokott bájosan lassu beszédmodorban.

— Incroyable! ismételte ezuttal már tényleg kifogástalanul, mire Vannay mosolyogva válaszolt:

— Azért mégis állom a fogadást, ha nem hiszed, hát ne tegyél a főnöködre. Dacára ennek, le fogom főzni öt perccel és kilencvenöt másodperccel. A dolog nagyon egyszerű. A költségvetés címtáblájának felolvasását mindenekelőtt elhagyom. Ezzel nyerek öt másodpercet. Elhagyom továbbá a tanács jelentését. Ez harminc másodperc. Elhagyom az összes r betűket is. Ez két perc, szóval biztos a rekord.

— Incroyable, monda bosszusan Zubor, de megnyugodott. Vannay pedig egy hónap óta egyebet se tett, minthogy olvasópróbát tartott a költségvetésből . . . A próbák kitűnően sikerültek, ugyanynyira, hogy az adóügyi tanácsos ma nyugodt és mosolygó arccal jelent meg, noha jobb szeretne volna, ha már tegnap megnyeri a fogadást. De elvégre huszonnégy óra nem számít és Zubornál a pénz biztos.

Eppen ezért valami különös gunynyal nézi Kádas Kálmánt, aki bosszusan olvassa fel a négyszázötven méter hosszú és hatvan méter széles jegyzőkönyvet.

— Ez is olvasás? — gondolja. — Így a csigaiskolában olvasnak. De majd megmutatom én.

Csakhamar rá is kerül a sor Legjobban szeretne egy másodperces világrekordot teremteni, ilyenképpen:

— Tisztelt közgyűlés! Miután a költségvetés részint a lapokban közzé volt téve, részint füzetekben ki van nyomtatva, kérem a felolvasás mellőzését és szíves tudomásulvételét.

Ez azonban sajnos lehetetlen, mivel Steiner Jakab főképp azért hagyta el háromezer holdas birtokát, hogy oratóri gyakorlatokat végezzen. Ergő olvasni muszáj. Vannay tehát megkezdi. Az ajka szédületesen mozog. Kétszáz ezer korona helyett kétszázat mond, vagyis három nullát sikeresen lenyel. A próbában csak két nulla lenyelésére trenirozott, a siker tehát kábitó. Tíz másodperc alatt ötven tétel tűnik el a Vannay torkában, ami körülbelül öt krigli sórnek felel meg. A következő husz másodpercben hatvan tételt emészt. Ez körülbelül hat kiflinek felel meg. Látnivaló, hogy a sörözés, illetve a budgetezés elsődrendű sikerrel fog járni.

Csak ennek a Steiner Jakabnak a szeméi ne villognának oly nagyon. Olyan szemekkel néz, mintha az egész költségvetést meg akarná enni viláreggelire, pedig erre még Vannay sem képes. Még megronja a számítást és a fogadást Zubor nyeri meg. A veszély imminens, de szerencsére nem olyan, hogy mentőkért kellene küldeni. Majd később . . .

Az ötvenedik másodpercben tényleg megakad a Vannay szeméi. Steiner Jakab fölugrik és körülbelül ezzel a kérdéssel fordul a tanácshoz:

— Pardon, a toronyörök illetményéhez kérek szót. Kérem a polgármester urat, hogy a lóvasut hány másodperc alatt teszi meg az állomástól a Központi szállodáig az utat?

— Ugy van! Helyes! — zugják Steiner Jakab körül. — Feleljen a polgármester; mert különben nem szavazhatjuk meg a toronyörök illetményét.

Varjassy pedig felel:

— Tisztelt Steiner Jakab ur! A lóvasut közlekedési idejét tessék megkérdezni Tenner Lajos igazgatótól, a toronyörök illetményét pedig ne tessék megszavazni.

Steiner Jakab felugrik:

— A választ nem veszem tudomásul. Tudomás szerint a lóvasut az utat ötven perc alatt teszi meg, tehát a toronyörök illetményét nem lehet felemelni.

— Helyes! zugják, igaza van Steinernek, amitől az előbb nevezett vérszemét kap:

— Tisztelt közgyűlés! Nemcsak a toronyörök, hanem a köztisztviselési kiadások ellen is szót kell emelnem. Mert nem eljárás kérem, hogy a főkapitány a zeneengedélyt éjféli után nem adja ki.

Varjassy komolyan felel:

— Tisztelt Steiner ur, miután a tanács a zeneengedély kiadása ellen köztisztviselési szempontból nem talált kifogást, kérem ne szavazza meg ezt a tételt se.

Steiner Jakab erre újból felugrik:

— Bocsánat t. közgyűlés, hogy szavazzam én meg a tüzoltói illetményeket, amikor a toronyóra öt perccel késik? Indítványozom tehát, hogy a Salaczparkot vegyük be a költségvetésbe, mert az autobusz járat csak március elsején indul meg.

Varjassy még komolyabban felel:

— Tisztelt Steiner ur, miután a Salacz park kiterjedése hatszáz négyszögöl, nem foglalhatjuk bele a mindössze háromszáz négyszögölet kitevő költségvetésbe, ellenben, ha úgy kívánja, majd a költségvetést tesszük a Salacz-parkba, miután az autobuszjárat csak március 1-én indul meg . . .

Persze nem egészen így folyt le a Steiner Jakab által provokált vita, de az értelme körülbelül ilyen volt. Végre azonban ismét szóhoz juthat Vannay Gyula is és most már másodpercenként ötven tételt darál le és világrekord alatt fejezi be a költségvetés felolvasását.

— Vannay nyert! — konstatálja szomorúan Zubor.

Ezután rátérnek az egyéb ügyek tárgyalására. Steiner Jakab ismételtelen felszólal, de szavát feleslegesnek tartjuk reprodukálni. (Lásd a fentieket.)

Am a legnagyobb érdeklődést mégis csak *Avarffy Géza* kelti. Miután nálánál senki sem nagyobb tisztelője a *Kossuth* Lajos szellemének, tehát azt indítványozza, hogy a *Kossuth*-szobrot a Szentháromság szobor helyére tegyék.

Sokan helyeselnék, de a közgyűlés csupán ötven százalékban ad igazat *Avarffy Gézának*. Kimondja ugyan, hogy *Kossuth* Lajosnak nincsen nagyobb tisztelője *Avarffy Gézánál*, de *Avarffy* indítványának második részét, az elhelyezésre vonatkozót, nem fogadja el.

Miután pedig *Münszter* Ernő gróf irodai segéd tisztet, ugyanazt, aki ma *Krivány* János esküvőjén, mint tanu szerepelt, nyugdíjazták, a közgyűlés véget ért. Hála Istennek.

Hardent felmentették.

Berlin ujjong.

A császár meg van elégedve.

— Az *Aradi Közlöny* távirati értesítése. —

Arad, október 29.

A berlini „Schöffengericht” ma délelőtt tíz órakor hozta meg az ítéletét a *Harden-Moltke* pörben. Az ítélet fölmentő. A bíróság indokolásában kimondotta, hogy *Harden* homosexualitással vádolta *Moltke*-t. Helytadván a bizonyítási eljárásnak, a végtagyaláson *Eibe* asszony vallomásából kiderült, hogy *Harden* állításai és vádjai megfelelnek a valóságnak. Ennek folytán a bíróság *Harden* Miksát a vád és következményei alól fölmentette. Az ítélet meglepetést okozott mindenfelé. Nem azért, mintha kétkedtek volna abban, hogy *Harden* nem tudta teljes bizonyossággal bizonyítani vádjait, hanem azért, mert *Moltke* védőbeszédében oly hurokat pendített meg, amelyeknek Németországban meg van a kellő visszhangjuk. Tudvalevően ezeket mondta:

— Negyven esztendeig viseltem a császár kabátját, mindig becsülettel. S most jön az az ember (*Harden* mutatva) aki ezt a tiszta kabátot bepiszkolja s becsületesem sárral mocskolja be. Ki vagyok szolgáltatva neki, de bizom a törvényszék igazságosságában, mely elégtételt szerez egy becsületben megőszült katonának.

Sokan azt hitték, hogy ezeknek a hangzatos szavaknak hatásuk lesz a törvényszék bírúira is. Ez azonban nem következett be. A bírák a bebizonyított tények alapján hozták meg ítéletüket, mely roppant módon lesújtotta *Moltke*-t és híveit. Az ítélethozatalról szóló távirataink így szólnak:

Berlin, október 29. A köpeniki kapitány esete óta nem söpört a német főváros utcáin végig olyan izgalom, mint ma. Akinek nincs munkája, akinek nem kell hivatalba mennie, az rohan a törvényszéki épület felé. Itt azonban már kora reggel erős rendőrkordon várja a szenzációra éhes embereket. Csak az lépheti át, kinek jegye vagy igazolványa van. A tágas csarnokban már alig lehet mozogni, holott az ítélet kihirdetése csak tizenegy óra felé lesz. Persze, mindenki arról beszél, elítéli e *Hardent*, vagy sem. A többség azt gondolja, hogy: igen.

Tíz óra után megérkezik *Harden*. Sűrű embergyűrű veszi körül. Megkérdezik, mi az impressziója.

— Mi az impresszióm? — mosolygott —

hát az, hogy fölmentenek. Nem lehet másképpen.

Azt beszélnek a folyosókon, hogy *Moltke* nagyon rosszkedvű. Ennek a hangulatának pedig az oka az oka, hogy tegnap sétája közben egy suhanc így szólt hozzá:

— Mondja csak, kegyelmes uram, miért beszélt ön folyton a védőbeszédében a császár kabátjáról; miért nem beszélt inkább a császár nadrágjáról!

A trófát széltiben-hosszában kolportálják. Sőt ujakat is fűznek hozzá. Egy urat — akin nagyon világos nadrág van — megszólít egy másik.

— Kérem, tessék vigyázni!

— Miért, miért? — ijedezik a másik.

— Mire a figyelmeztető vérfigyasztó komolysággal válaszolja:

— Könnyelműség ilyen nadrágban járni Berlin utcáin.

Berlin, október 29. A törvényszék *Harden* Miksát a becsületsértés vádja alól az összes pontokban felmentette. A perköltségeket gróf *Moltke* magánvádoló tartozik viselni. A törvényszék elismerte ugyan, hogy a cikkek sértő természetűek, a vádlottnak azonban sikerült igazát bebizonyítani.

Berlin, október 29. A *Harden-Moltke* pörben a közönség az ítélet kihirdetését bravókiáltásokkal fogadta. *Moltke* hívei püsszegték. *Moltke* az ítélet kihirdetése és felolvasása alatt teljesen megtartotta nyugalmát és nyugodtan, komoly arccal távozott a tárgyalóteremből.

Berlin, október 29. *Harden* Miksát a bíróság felmentette. Az ítélet indokolásában kimondja, hogy a bíróság úgy látta, hogy *Harden* *Moltke* grófot homosexualitással vádolta. A bíróság megengedte az állítás valódiságának bizonyítását, ami sikerült is. *Eibe* asszony vallomásaiból kitűnt, hogy *Moltke* gróf, habár ebbeli hajlamának büntetendő cselekményekkel nem is tett eleget, homosexuális hajlamokkal bír. A bíróság *Hirschfeld* *Magnusz* dr. szakértői véleményének is hitelt adott.

Berlin, október 29. *Gordon* igazságügyi tanácsos, *Moltke* gróf képviselője a *Harden* Miksa ellen indított becsületsértési perben egy hírlapíró ama kérdésére, hogy az ítélet ellen felebbezéssel fog-e élni, azt felelte, hogy ezt még nem tudja. Az ítélet kihirdetése után *Gordon* szót kért, hogy közölje, hogy *Bolhardt* tanu, ki a *Lynar*-villában történekről vallott és az ott gyülekezők közt *Moltke* grófot és *Eulenourg* herceget is felismerni vélte, súlyosan rovott előéletű ember. A testőrdandár haditörvényszéke sikkasztás és hivatali hatalommal való visszaélés miatt lefokozta és miután jogaitól megfosztották, *Spandauba* vitték, hol várfogságot kellett kitöltenie.

A bíróság elnöke erre azt felelte, hogy a bíróság e tanu vallomásának nem tulajdonított értéket.

Harden szakadó esőben hagyta oda a tárgyalótermet. A törvényszék épülete előtt ezrekre menő tömeg várta az író. Mikor a kapun kilépett, nagyarányu tüntetés tört ki. A tömeg percekig *hurrázott*, *Hardent* körülvették, éljeneztek, a kezét szorongatták. A tömeg majdnem megfojtotta *Hardent*, akivel mindenki kezét akart fogni. A tömeg az eső dacára sem tágitott s ha *Hardent* nagy nehezen ki nem szabadították a rémes tolongásból, még komoly baja történik. A tömeg folytonos „hip, hip,

hurra” kiáltások között kísérte kocsijáig az író.

Moltke *Kunó* gróf egy mellékajton távozott, hogy elkerülje az ellene irányuló tüntetést.

Hardent egész tömeg ujságíró rohanta meg, mikor már kocsijában ült. A kérdézősködésekre *Harden* csak ennyit mondott:

— Mihelyt a pör megindult, én bizonyosra vettem fölmentésemet. Engem politikai célok vezettek: megakartam akadályozni, hogy a császár környezetében ilyen emberek legyenek s megakartam szabadítani a birodalmat is a rossz szellemektől.

Vilmos császárnak rögtön az ítélet meghozatala után jelentést tettek a pör eredményéről, amely a császárt láthatólag kielégítette, amit nem is leplezett. A császár kabinetrendeletet bocsájtott ki valamennyi ezredparancsnoksághoz s ebben a rendeletben szigorúan utasította a parancsnokokat, hogy ne tőrjenek sem a tisztikarban, sem a legénység között sexuális hajlamokat s távolítsák el, vagy büntessék meg a vétkeseket.

Más távirat jelenti:

A mikor *Harden* kilépett az utcára, dacára a zuhogó esőnek, ezrekre menő tömeg üdvözölte.

— Hurrá! Hoch *Harden*! kiáltották.

Többen fel akarták emelni és a közelben lévő vendéglőbe vinni, de *Harden* ezt nem engedte meg. Ekkor roppant érdekes jelenet következett. Előlépett egy idősebb hölgy, egy fiatal leánnyal és egy csokrot nyújtott át *Harden*nek a következő szavak kíséretében:

— Férfi és hazafias eljárásáért fogadja hálánkat és üdvözetünket. Az én fiamat is megbecsületlenül tartották azok a gazemberek. Ha ezen már nem is lehet segíteni, megvigasztal az a tudat, hogy ezer és ezer anya gyermekét mentette meg a gyalázattól, amely ha ön nincs, bizonyosan utólrta volna őket.

Carmen Sylva Aradon.

Beszélgetés a királynő udvarhölgyével.

— Az *Aradi Közlöny* tudósítójától. —

Arad, október 29.

Ma este érdekes vendége volt Aradnak. Az aradi pályaudvaron időzött öt percig *Carmen Sylva* román királyné, akinek tudvalevőleg a költészet terén is vannak sikerei. A budapesti gyorsvonathoz csatolták a királyné saját szalonkocsiját, mely este hét órakor érkezett meg az aradi állomásra.

Az *Aradi Közlöny* egy munkatársa, aki tudott a királyné átutazásáról, megvárta a budapesti gyorsvonatot és berobogása után közeledett a királyné sűrűn lefüggönyözött szalonkocsijához. Alig ért a kocsiközelébe, fölpattant az ajtó és kilépett onnan a királyné egy udvarhölgye.

Munkatársunk bemutatkozott az udvarhölgynek aki kedvesen kijelentette, hogy nincs ideje a beszélgetésre, mert sietnie kell, a vonat ugyanis csak öt percig várakozik.

— A királyné nem száll ki? — kérdezte munkatársunk.

— Soha, még ha ő felségével együtt utazik sem — felelte az udvarhölgy — most különben alszik, mert nagyon kifárasztotta a hosszú ut.

— Bécsből jövünk, reggel óta uton vagyunk, a felség éppen csak ebédelt Budapes-

ten. Különbösen is ritkán száll ki Magyarországon. Egyszer valami nagyon elkedvetleníthette.

— Az uton is állandóan dolgozik a királyné. Most egy regénye van készülöben, érdekes kép a modern életből. Irt azonkívül több gyönyörű költeményt az utóbbi időben.

— Hogy a magyar költőket ismeri-e? Erre nem tudok válaszolni, de most már igazán nem is mondhatok többet.

Ezalatt jégbehűtött italokat vittek fel a királyné kocsijába. Az udvarhölgy két darab arannyal fizetett és azután ő is eltűnt a lefüggőpötyös ablakok mögött. A következő másodpercben a gyorsvonat kirobogott az aradi állomásról.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A színház műsora:

Szerda: Vasgyáros, színmű. Erdődi Sari vendégfőléptével. (Bérlés C.)

Csütörtök: Valjünk el, vigjáték. Erdődi Sari vendégfőléptével. (Bérlés A.)

Péntek: Délután: Sziklához láncolt királykisasszony, színmű. Este: A cserkeszleány, operetta. Bemutató előadás. (Bérlés B.)

Szombat: A cserkeszleány, operetta. (Bérlés C.)

* Az első filharmóniai hangversenyre már nagyban folynak a próbák a polgári fiúiskola nagytermében, mely ilyenkor városunk műkedvelő zenészeinek színe javát gyűjti magába. A filharmóniai egyesület tagjainak száma különben ez idén megnövekedett, úgy, hogy a zenekar is nagyobb lesz, mint tavaly. Körülbelül hetven tagból fog állni ez a művészi feladatokra termelt, hatalmas zenekar, melyhez hasonlót a tagok száma és a nívó dolgában — Budapesten kívül — alig találunk az országban. A dirigens ismét Zellner Sándor, a katonazenekar kiűnő karmestere, ki nagy kedvvel szegődött ezen kulturintézmény művészi céljainak szolgálatába. Az első hangversenyt november 10-én tartják meg.

A csernovai vérengzés.

Wekerle nem akar nyugalmat.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, október 29.

A csernovai vérengzésnek, ugylátszik, komolyabb következményei lesznek, semmint várni lehetett. Az egész környék hihetetlen izgatottságban van s a hangulat a Rózsahegy közelében fekvő községekben olyan, hogy minden pillanatban újabb lázadások kitörésétől lehet tartani. A nemzetiségi párt ma felajánlotta Wekerlének, hogy a nyugalom helyreállítása céljából elküld egy tót nemzetiségi képviselőt a környékre, Wekerle azonban ismeretlen indokokból visszautasította az ajánlatot.

Távirati tudósításunk:

Hodzsa Milán tót nemzetiségi képviselő a csernovai vérengzésről érdekesen nyilatkozott.

— A csernovai eset, amely irónizatos és borzalmas, épp oly szegénytelen és gyalázatos is. Szomorú bizonyítéka annak, hogy Magyarországon igenis üldözik és elnyomják a töbtságot s a törvényhatóságok emberei fejükvesztetten szarnokoskodik ott, ahol a nemzetiségiek akciójának elnyomásáról van szó. A csernovai vérengzés pártját ritkítja bármely művelt állam politikai forrongásának történetében és én félek tőle, hogy az esetről sokkal sajnálatosabb általános következményei lesznek.

Nem ismerem még a borzalmas vérengzés minden részletét, de ahogy eddig informálódtam, szent meggyőződése, hogy a csendör-

puskák és szuronyok visszaéltek gyilkoló hatalmukkal. A tót hívek izgatottságát előre lehetett látni. A fölszentelendő templomot Hlinka fáradozásával építették és aki a jóra való híveknek papjukhoz való ragaszkodását érti, természetesen fogja ez okon is találni, hogy a csernovai hívek a templomot Hlinkával akarták fölszenteltetni. Elvégre a templomszentelés kizárólag egyházi ünnepnek készült, amelyhez a politikának vajmi kevés köze lehet és a szepesi püspök küldöncel jól tudhatták volna, hogy miről van szó. Nézetem szerint az egyik főhiba tehát Pakulik és Fischer párok megjelenésével és a szepesi püspök erőszakosságával történt. Meg lehet állapítani azt is, hogy a csendőség nyilván felső utasításra kello ok nélkül kezdett tüzeini.

A borzalmas esetet mindenestre szóvá teszem a parlamentben és nem nyugszom meg addig, amíg a visszaélés elégtételt nem kap és amíg nem bűnhődnek meg azok, akiknek lelkiismeretére száradt a csernovai tótok vére.

A csernovai vérengzés dolgában Hodzsa Milán a képviselőház mai ülésén sürgős interpellációt jelentett be, amelyet azonban csak holnap tart meg.

Ugyancsak ebben az ügyben Beniczky Ödön rózsahegy néppárti képviselő is interpellálni fog. Beniczky interpellációját a belügyminiszteren kívül Günther igazságügyminiszterhez is intézi.

Rózsahegyéről táviratozzák: A csernovai vérengzés áldozatait ma boncolták fel. Az izgatottság áterjedt a közeli falvak lakosságára is. Az egyik faluban kisebb zavargás is volt. A rend helyreállítására újabb két század katonaságot küldtek ki Lőcsére. Pakulik Márton plébánost a tótok megtámadták.

Budapestről táviratozzák: Hodzsa Milán, akit egy újságíró megkérdezett, hogy mi lesz holnapi interpellációjának tartalma, a következőket mondotta:

— Efelől érdemben nem nyilatkozhatom. Egyébként a vérengzés ügyében van egy új momentum is. Wekerle ugyan is ma azt mondotta a nemzetiségi párt egyik tagja előtt, hogy az egész vidéket felláztatották s hogy Rózsahegy környékén tömegestől terjesztik az olyan brosurákat, amelyek a papok és urak leggyilkolására izgatnak. A nemzetiségi párt ezekre a vádakra felajánlotta, hogy amennyiben a vidéken veszélyes lenne az izgatottság, úgy a párt hajlandó egy tót képviselőt oda elküldeni és ha Wekerle is úgy akarja, ez majd helyreállítja a nyugalmat. Wekerle azonban ezt az ajánlatot visszautasította.

Újabb távirat jelenti: A sebesültek közül ma egy ismét meghalt, többen pedig a halállal vódnak. Az áldozatok egy részét meg lehetett volna menteni, de Rózsahegyen nincs kórház és miközben Liptó-Szent-Miklósra szállították őket, állapotuk menthetetlen lett.

HIREK.

A szökés párosan.

Arad, október 29.

Az aradi építőiparosok szövetségének a munkásokkal folytatott harca nemcsak a kizárt munkásoknak, de maguknak a mestereknek is kiszámíthatatlan károkat okozott. Különösen a kisebb tőkével és eszközökkel dolgozó mesterek érezték meg a harc hátrányait: nem fogadhattak el megrendeléseket, mert munká-

sok hiányában úgy sem tudtak volna azoknak eleget tenni. A hosszú ideig tartó munkanélküliség kimerítette anyagi forrásait. Ennek az állapotnak a következménye az az eset is, amelyről az alábbiakban számolunk be:

L. J. aradi lakatosnak a Vörösmarthy utcában volt műhelye. A mester a krimicsau óta segédek hiányában nem fogadhatott el megrendeléseket. Így a jövedelemforrásai elrekedtek. A hitelezők zaklatták. Következett a házbér fizetés ideje, a szükséges pénzt sehogys sem tudta előkészíteni és mivel félt, hogy a lakásból kiteszik, butoralt visszatartják, elhatározta, hogy magával viszi azt a kevéske holmiját, amije még maradt.

A háznak, amelyben lakott, két kapuja volt, ezek közül a hátulsót, amely az Erzsébet királyné körútra nyílik, a lakók éjszaka nem szokták használni. Ezt a kaput éjjel álkulcsossal kinyitotta és mindenét, még a címtábláját is elvitte.

A szökést csak másnap vették észre, amikor a házmester a 240 koronáról szóló házbérszámlát akarta kézbesíteni.

L-el együtt valószínűleg a menyasszonya is megszökött, mert a leány, — egy másik aradi lakatos mester gyermeke, — L-el egyidejűleg eltűnt szülei házából.

L ellen a feljelentést háziura már megtette.

— Affér a temesmegyei harc miatt.

Budapesti tudósítónk táviratozza: A képviselőház ülése után Andrássy Gyula gróf magához kérette az összes temesmegyei képviselőket, hogy velük a temesmegyei közigazgatás viszonyai felől tanácskozzék. A képviselők egyrésze Kabdebó Gergely főispán eltávolítását kérte, mert benne látja a közvélemény a béke akadályát. A tanácskozás közben Steiner Ferenc képviselőbántó megjegyzést tett Hajdu Frigyes képviselőre, aki megbízottjaival provokálta Steinert. Az ügyet békésen intézték el. Maga a tanácskozás nem járt semmi eredménnyel, mert a képviselők nem tudtak megállapodni a helyzet szanálásának hogy és mikéntjében.

— Nász az Ottenberg családban. Fényes esküvő folyt le ma Araden. Molnár Antal, a Debreceni Hitelbank vezérigazgatója esküdött örök hűséget Ottenberg Irma kisasszonynak, Ottenberg Tivadar, az Aradi Első Takarékpénztár közszeregetben álló vezérigazgatója, bájos és művelt leányának. A fiatal párt Rosenberg Sándor dr. főrabbi emelkedett szellemű beszéd kíséretében adta össze, miután a színházi énekar Lohengrin nászindulóját énekelte. Majd Kende Artúr énekelte egy gyönyörű nászdalet és Kohn Dávid főkantort vezetésével a templomi énekar. Násznagyok voltak: Müller Károly országgyűlési képviselő és Nemess Zsigmond dr. ügyvéd. Koszorúspárok: Leipnik Isten Kuttin Alfréd dr.-ral, Grimm Adrienne Spita Lipót dr.-ral, Grimm Margit Winkler Andorral, Löwinger Rózsika Moller Lipóttal, Ottenberg Ilona Szenes Zsigmond dr.-ral, Ottenberg Erzsébet Gábor Jenő dr.-ral. Az esketési szertartáson megjelent Aradváros előkelő közönségének színe-java, jelét adván ezzel annak az ősmate szeretetnek és tiszteletnek, mely Ottenberg Tivadar személye iránt minden körben megnyilatkozott. Az esküvő után fényes nászlakoma volt a „Fehér Kerécs” szálló emeleti nagytermében. A lakodalom után a fiatal pár nászútra indult Párisba.

— A 48-as párt küldöttei Kossuthnál. Budapesti tudósítónk táviratozza: Ma délután a függetlenségi párt tegnapi határozatával kapcsolatosan Kmetty Károly és Barabás Béla megáto-

gatta *Kossuth* Ferencet és biztosítván őt a párt bizalmáról, a párt köszönetét fejezték ki munkásságáért.

— **Obstrukció?** Budapesti tudósítónk táviratozza: Képviselői körökben az a hír terjedt el, hogy a horvátok a nemzetiségi párttal szövetkeztek, hogy az indemnitási törvényjavaslatot megobstruálják. Egy újságíró kérdést intézett ma e tárgyban *Medakovic* Bogdánhoz, a horvát klub elnökéhez, aki határozottan megcáfolta a híresztelést. Tény azonban az, hogy *Wekerle* mai támadó beszéde után mintegy husz horvát képviselő akar felszólalni s a nemzetiségiek közt is szép számmal lesz, aki hozzászól a tárgyalás alatt levő javaslatához. A vita így egy-két hétig is elhúzódhatik.

— **Krivány János esküvője.** Ma délelőtt tízenegy órakor lépett házasságra *Szondy* Béla anyakönyvvezető előtt *Krivány* János, *Kaltenhuber* József elvált nejevel, *Luy* Matilddal. A házasságkötésnél *Kiss* Ferenc törvényhatósági bizottsági tag és *Münszter* Ernő gróf városi hivatalnok szerepeltek mint tanúk. A házaspár Aradon fog lakni a *Krivány*né fának utcai házában.

— **A város ösztöndíjasai.** A mai közgyűlés foglalkozott a művészeti bizottság előterjesztésével és azt egyhangulag elfogadván, a 600-600 korona ösztöndíjat *Sztojka* Annuskának, az Országos Zeneakadémia növendékének, továbbá *Illencz* Lipót, *Bodzási* István és *Balla* Béla festőnövendékeknek adta ki.

— **Az aradi közöskonyha.** A november 1-én megnyitott aradi közöskonyha helyiségei a *Batthyány*-utca 10. szám alatt vannak. Tagul eddig összesen 82-en jelentkeztek, akik 92 ételadagot jegyeztek be. Tulnyomóan egy adagot rendeltek, amely két ember számára is elég, a többi ma-fél, vagy két adagot kért. A közös konyha gazdálkodásának vezetésével az igazgatóság *Róth* Annát, néhai *Róth* Nándor volt itéltáblaíró leányát bízta meg, a gazdaszorgalmat pedig *Weisz* Károlyné végzi. Az igazgatóság már megkötötte a szerződést a hus, liszt, fűszer, baromfi és hüvelyes veteményszállítókkal, azonkívül beszerzett több vagon burgonyát és káposztát. Néhány nappal a megnyitás előtt az igazgatóság több tagja, köztük *Botka* Béla elnök és *Kohányi* Róbert pénzügyi tanácsos Temesvárra utazott és ott a már megnyitott közöskonyha kezelését és szervezését tanulmányozták. Minden előkészület megtörtént tehát, hogy az aradi közöskonyha céljának megfelelően és tagjai közül mindenkit a legnagyobb mértékben kielégíthessen.

— **Pia Monika hercegnőt kiadták.** Firenzeből táviratozzák: A szász király megbizottja ma vette át *Tosellinétől* *Pia* *Monika* hercegnőt. *Toselliné* továbbra is évente negyvenezer márká apanaszt élvez, sőt a szász király beleegyezett abba is, hogy gyermekeit évenként egyszer láthassa.

— **Halottak napja előtt.** Budapesti tudósítónk jelenti: A kerepesi-úti temetőben, ahol a sírhantok ezrei között nagy fiaink tetemmel nyugoszák örök álmukat, már hetek óta ünnepi hangulat honol. Kegyeletes kezek szerető gondallal tatarozzák hozzátartozóik nyugvóhelyét, a

sírkövek új szint kapnak, a hantok újra zöldelnek. És a város, a környék őszi virágai megindultak a temetőbe, hogy virágos keríté változtassák a halottak csendes birodalmát. Nagyaink sírja ünnepi köntöst ölt a főváros tanácsának gondoskodó jóvoltából. A város körülbelül négyezer koronát szavazott meg a felújítási költségekre. *Kossuth* Lajos sírját vérvörös dáhlák, őszi rózsák, krizanthémumok borítják és a délszaki növények egész erdeje veszi körül a kriptát. *Deák* Ferenc és *Batthyány* mauzoleumát is díszítik már, szintugy a többi neves embereket.

— **Háasság.** *Csuhandu* György, aradi szent-széki előadó tegnap kötött házasságot *Deszén* Oktavia kisasszonnyal, az aradi román leányiskola igazgatónőjével. Az esketési szertartást *Papp* I. János aradi görög keleti román püspök végezte, *Csorogár* Román papnevelői igazgató, *Beles* Vazul esperes és *Suciu* Jusztin papnevelői tanár segédletével.

— **Tűz egy kórházban.** *Dévaról* táviratozzák: Az itteni kórház egyik pavillonjában tűz támadt. A betegeket, — akik közt óriási pánik tört ki, — mind kimentették.

— **Emelik a kamatlábat.** *Berlin*ből táviratozzák: A birodalmi bank a kamatlábat 6 és fél százalékra, a lombard kamatlábat pedig 7 és fél százalékra emelte föl.

— **Változások a helyőrségben.** A novemberi katonai előléptetéseket a *Rendeleti Közlöny* mai száma közli. A kinevezések közül csak kettő érdekli Aradot, *Béerin* János 66. gyalogezredbeli ezredest a 33. gyalogezredbe ezredessé, *Leovits* 33. gyalogezredbeli századost őrnaggyá nevezték ki.

— **Igazolványok a Kölcsey egyesület felolvasására.** A Kölcsey egyesület 1907-8-iki felolvasására a tagok az igazolványokat a könyvtár idejében a jövő keddig, csütörtökön, szombaton és hétfőn délután 4-5 óráig *Szöllősi* István titkártól az ez évi nyugdíjnyújtási feladatával kiválthatják. A november 5-iki felolvasásra ezek az igazolványok már érvényesek. A tagsági nyugdíjnyújtás az egyesület pénzbeszédjéről, *Pongrácz* Istvántól az Első Magyar Általános Biztosító társaság hivatalában naponta délután 5-7-ig kiválthatók. Ujjonnan belépő tagok a tagsági díjat a könyvtári órákban a titkárnak is befizethetik, hogy a felolvasásokra az igazolványt nyomban megkapják.

— **„Egy csecsemő elajándékoztatik!”** „Egy újszülött elajándékoztatik”; ez a furcsa apróhirdetés jelent meg a *Hír* vasárnapi számában. A lap egyik munkatársa elment a hirdetésben jelzett lakásra, a *Doboz* utca 7. számú házba, ahol egy *Sternberg* nevű házalót talált, akinél alberletben lakott a csecsemő anyja, *Kaltmann* Mál. A leány már súlyos betegen jött Galiciából és néhány nap múlva megszülte gyermekét. A leány a „*Hír*” munkatársának azt vallotta, hogy asszony, de a férje elhagyta és a nyomor elől menekült ide, gyermekét pedig nem adja csak jó módú és zsidó vallású embernek. Ézzel a vallomással ellentétben a rendőrség kiderítette, hogy az anya még leány, egy *dusgazdag* nagykereskedő gyermeke és a szegény kergette el hazulról.

— **Halálozás.** *Kovács* Józsefné, szül. *Schwartz* Erzsébet életének 37 ik évében, 1907. évi október 28-án hirtelen meghalt. Temetése október 30-án délután a felső temetőben lesz.

— **Rablás az országuton.** Vakmerő rablótámadás történt hétfőn este a *Battuca* és *Kap-*

ruca községek közötti országuton. *Olászi* Juon krassómezei, kavaráni lakos almával megrakott szekere megállították az uton egy másik, szembekerült szekérrel, amelyből négy ismeretlen suhanc ugrott le, az egyik vasvillát szegzett a megrémült *Olászi* mellébe, a többi pedig az almát átrakta a saját szekerekre. A hogy a munkával elkészültek, vágatva hajtottak tovább. *Olászi* rögtön jelentést tett az esetről *Berzován* a csendőrségnek, amelynek sikerült is már reggelre megkeríteni a rablás elkövetőit, akiket az uton végig elhullatott alma elárult. A tettesek közül egyik sem tagad. A tetteseket, *David* Milánt, *Deheleán* Juont, *Papuk* Györgyöt és *Krisán* Juont kihallgatásuk után szabadon bocsátották, mivel állandó lakásuk van.

— **Jótekonyság.** A *Götz* család számára újabban a következők adakoztak: özv. gróf *Almássy* Pálné, gróf *Almássy* Dénes 20-20 korona, báró *Bohus* Zsigmond, özv. *Nikodém* Jánosné 10-10 korona. A nagylelkű adományokat rendelkezésükre juttatjuk.

— **Póttartalékok fellesketése.** Az aradi helyőrség póttartalékosait, számára mintegy ezerhárcszázat, november 1-én, reggel nyolc órakor eske ik fel. Minthogy ezuttal a rendes sorakatonaságot még csak később esketik fel, a póttartalékosok fellesketése minden ünnepélyesség nélkül történik.

— **Köszönetnyilvánítás.** Istenben boldogult *Deutsch* Bernát ur ravatalára szánt koszoru megváltására *Vogel* Arpad ur és neje (Budapest) 20 koronát adományozott a Szülőkháza alap javára, amely nemeslelkű adományért köszönetét fejezi ki az elnökség.

— **Viadimir orosz nagyherceg vadászakadémiájából** sohasem hiányzik a világ legkedveltebb házi szere, az *Alföldi* fehérkeresztes sósorszesz.

— **A száj ápolását** illetőleg a fogorvosok egybehangzó véleménye szerint (az osztrák fogorvosok 1906-97. évi jelentése) az a nézet ura kodik, hogy a száj- és fogápolás mechanikai részét legcélszerűbb jó fogkefével végezni. A szájnak vízzel vagy szájjvízzel való öblítése nem elégséges, annál kevésbé elegendő az a fogak épségben és tisztán tartása és a folytonosan a fogakra lerakódó fogkö eltávolítására, amely a fogak megbetegedésének tulajdonképeni okozója. A tapasztalatok azt igazolják, hogy a fogak és szájrég épségben és tisztántartására a fogkrém a legajánlatosabb, legkényelmesebb, legmegbízhatóbb és egyuttal a legkellemebb szer. Erre legajánlatosabb a *Sarg* féle *haladont*, amely mindenütt kapható. Ezen fogkrém által nemcsak a föltétlen szükséges mechanikai fogtisztítás végeztetik el, hanem a legbiztosabb módszer is a száj desinficiálására, a szájgombák, stb. ellen, s egyuttal a szájrég felüdítésére is. Az állandó használat után, amint ehhez hozzászoktunk, szinte nélkülözhetetlenné válik.

— **Rovarpor.** bolhák, legyek, poloskák, svábok ellen leghatasosabb *Vojtek* és *Weisz*nál. 201

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Amatőröknek. Felkérjük mindazon amatőr fényképeseket, akiknek valamely aktuális eseményről sikerült felvételeik vannak, sziveskedjenek azokat szerkesztőségünkbe beküldeni, az *Aradi Közlöny* képes nagy naptárában való reprodukálás céljából.

Összes vidéki levelezőinknek. Sziveskedjenek a községükben található mindennemű állami hivatalok hivatalnokainak névsorát lehetőleg rögtönösen közölni velünk. Sziveskedjenek ezenkívül a községi előljárási névsorát, az ottani pénzügyi tisztikarát, egyesületek, kaszinók, szövetkezetek tisztikarát velünk közölni. A tanítók és lelkészek nevét, a postakezelő nevét, az iparvállalatok és tulajdonosaik felsorolását szintén sürgősen kérjük.

Leichner és Fleischer
Arad, Szabadság-tér 17.
Aradvárosi és megyei telefon 475. szám.

Néhány napig
maradék
elárusítás!

Öltöny szöveteket
leszállított árban 772
árusítunk.
Nagy megtakarítás! Szolid kiszolgálás!

Uj-aradi heti gabonavásár.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Uj-Arad, október 29.

Az eső, ha nem is volt kiadós, mégis sokat lendített az őszi vetéseken s mintnogy az égboltozat borús, kilátás van további csapadékokra.

Mindeme kihatások alatt a gabonaüzlet irányzata ellanybult.

Ma nagy hozatal volt. Mintegy 5000 mm. gabona került eladásra.

A mai piacon elkelt:

Buza 10 80—11 10

Tengeri 5 40—5 50

Névleges jegyzés:

Rozs 9 50—9 60

Zab 7 20—7 30

Árpa 7—7 10

Az árak koronákban, 50 kilogrammonként értendők.

Budapest. áru- és értéktőzsde.

— Az Aradi Közlöny távirati tudósítása. —

Budapest, október 29.

Kínálat és vételkedv korlátolt. Elkelt 20.000 méter-mázsza változatlan áron. Amerika $\frac{3}{8}$ olcsóbb.

Az árak 50 kilónként számítva:

	Déli zárlat	5 órai zárlat
Buza áprilisra . . .	12.48—12.49	12.45—12.46
Zab áprilisra . . .	8.50—8.51	8.49—8.50
Rozs áprilisra . . .	11.67—11.68	11.64—11.65
Tengeri májusra . . .	7.13—7.19	7.15—7.16

Zárul 5 órakor:

Osztrák hitelrészvény	634.25
Magyar hitelrészvény	743.75
Osztrák-magyar államvasúti részvény	654 —

IDEGENEK ARADON.

— Október 29. —

Fehér Kereszt-szálloda. Lestyán Adorján főbíró Debrecen — Goldberger Gyula igazgató Budapest. — Kreutzer Balázs kir. iparfelügyelő Budapest. — Rottenberg Jenő igazgató Budapest. — Moller Antal igazgató Cegléd — Szalay Ferenc birtokos Cegléd. — Kovalk Péter pénztárnok Igló. — Böszörményi Sándor Nagyvárád. — Vágó János gazdálkodó Nagyvárád. — Téglási József birtokos Szolnok. — Böszörményi Imre mérnök Déva. — Fejér József nagybirtokos Seprős Gonda László építész Miskolc. — Révész Sándor igazgató Zombolya. — Schiller Gyula hivatalnok Lőcse. — Török József felügyelő Karánsebes. — Smoley Lajos igazgató Klagenfurt. — Szirmay József ügyvédjelölt Temesvár. — Sipos Arnold kereskedő Datta. — Kelen Endre segédlelkész Nagyvárád. — Polgár Sándor kisbirtokos és neje Szeged. — Vadász Ottó gazdálkodó és családja Szeged. — Spielman Dezső kereskedő Zombor — Horváth Vilmos bérlő Komádi. — Juhász Tamás és neje N. Kikinda. — Budai Jenőné igazgató neje és leánya Lugos. — Linder Sándor vendéglős Dálya. — Lütli Károly birtokos Zürich. — Gyenes Jenő utazó Budapest. — Janszky István utazó Budapest. — Merkár Hermann utazó Budapest. — Klein Sándor utazó Budapest. — Fischer Simon utazó Budapest. — Schvarz Andor utazó Budapest. — Kóniz Ferenc utazó Budapest. — Glauber Simon utazó Budapest. — Kohut Armin utazó Bécs. — Grünberg Lajos utazó Bécs. — Hirschfeld Ákos utazó Bécs. — Krausz Zeigmond utazó Bécs. — Geiringer Armin utazó Bécs.

Központi szálloda. Festy Gyula gyárvezető Budapest. — Heinrich Kornél bizt. felügyelő Budapest. — Westman Zsiga magánzó Lupény. — Traumfeller Bertl vendéglős Scheibs. — Erme Mátyás vendéglős Scheibs. — Harle Emil vendéglős Scheibs. — Bernhausen F. né birtokos Sopron. — Wilhelm Ignác mérnök Szentés. — Krisztankovich Ede m. tanácsos Berlin. — Adler Jakab fakereskedő Nagyvárád. — Pöldes Miksa tkp. titkár és neje Petrozsény. — Berger Miksa igazgató Temesvár. — Naschitz J. birtokos Temesvár. — Stein Emil birtokos Temesvár. — Pap Vilma fogművész Abrudbánya. — Miklós Jenő igazgató Budapest. — Radó Béla utazó Bécs. — Weisz Mór utazó Pankota. — Mocsári István utazó Bécs. — Strasser Vilmos utazó Budapest. — Wolfinger Vilmos utazó Budapest. — Sikoshgyi Nándor utazó Bécs. — Engelman Mór utazó Szeged. — Antal Béla utazó Budapest. — Vermes Miklós utazó Budapest. — Dóri Jakab utazó Budapest. — Reich József utazó Budapest. — Rosner Mór utazó Budapest. — Szilárd Ferenc utazó

Miskolc — Pocsay Andor utazó Budapest. — Dénes Andor utazó Budapest. — Mosch Henrik utazó Páris. — Balogh Dezső utazó Budapest — Balassa Mañó utazó Bécs. — Kemény Ignác utazó Budapest. — Fleischer Zsiga utazó Budapest — Schreiber Mór utazó Budapest — Vajda Gerő utazó Budapest
Vass szálloda. Kulski Lipót utazó Brünn. — Grünberg Lajos utazó Bécs. — Mandl Géza utazó Budapest. — Grósz József utazó Budapest. — Hajek E. utazó Bécs. — Kirbán Kálmán utazó Budapest. — Ponteczy Jenő utazó Budapest. — Graft Imre utazó Eszék. — Meidlinger Lőrinc utazó M. Várhely. — Spielman L. utazó Bécs. — Berger Lipót utazó Budapest. — Klein Dávid utazó Nagyvárád.

Nemzeti Színház

C) bérlet. / C) bérlet.

Szerdán, 1907. évi október hó 30-án:

ERDŐDI SAROLTA mint vendég:

A vasgyáros.

Szinmű 4 felvonásban. Irta: Ohnet György. Fordította: Fáy J. Béla.

S Z E M É L Y E K:

B. aulien	Szilágyi B.	Der lay	Keszler Ede.
Claire, leánya	Erdődi Sari.	Susanne, húga	Harmath J.
Octave, fia	Horti Sándor.	Moullinet	Szathmári A.
Bigny herceg	Delli Lajos.	A hénais	Novák Irén.
Préfekt báró	Marházi M.	Bachelin	Várnai Jenő.
Sophie, neje	Körössy Juci	Pontae	Ujj Kálmán.

Kezdete este 7 és fél órakor.

NYILTTER.*

Köszönetnyilvánítás.

Mindazoknak, kik drága halottunk

Zachariás Géza

elhalálózása alkalmából részvétüknek a temetésen való megjelenésük által adtak kifejezést, de különösen Arad szab. királyi város tisztikarának ezen uton mondunk hálás köszönetet.

Arad, 1907. október 29.

A gyászoló család.

Az „Aradi Közlöny“ f. hó 27-iki számában megjelent egy kishirdetés, hogy én kosztot és lakást adok. Kijelentem, hogy ez tudtomon és akaratomon kívül jelent meg, mert én soha sem kosztot, sem lakást nem adtam s nem is adok, — s azt a ki nevémmel visszaélt, éretlen fráternek nevezem s ellene megtettem a bünvádi feljelentést.

2593

Brüller Lajos.

A Bór- és Lithion-tartalmú

Salvatorforrás

kiváló sikerrel használtatik vesebajknál, a húgyhólyag bántalmánál és köszvénynél, a cukorbetegségnél, az emésztési és lélegzési szervek hurutjainál.

Húgyhajtó hatás!

Vasmentes! Könnyen emészthető!
Teljesen tisztá!

Kapható ártalmatlan csomagolásban vagy a
Bonyó-Lipóci Salvatorforrás Vállalatnál
Budapest, V. Rudolfsplatz 8.

1108

Dal a moziról.

Köztudott már Budapesten,
Hogy a Berta nagy liba;
Köztudott, hogy minden este
Ott látni a moziba.

Azt is tudják a jásszklubbok
Hogy megtörtént a hiba . . .
Szegény Berta — cugot kapott,
Cugot biz a moziba.

Megdagadt a Berta arca
Sirt a kis dagadt liba,
Azt hitték, hogy három hétig
Nem látják a moziba . . .

De mert eszes lány a Berta,
A Berta,
Elszaladt a drogi, drogi,
Drogiba,
Kért egy üveg hires, nevest,
Alföldi fehér kereszttest . . .
És a kicsike liba —
Ott hódított másnap is a
Mozi, mozi, moziba.

Ripp.

Az Alföldi fehér kereszttes sósbor-
szesz egyedüli gyártója az

Első Alföldi Cognacgyár

Részv.-Társ. Kecskeméten

Ő császári és királyi fensége József
főherceg kamarai szállítója.

Kapható mindenütt.

Óriási próbaüveg

csak 40 fillér.

Kapható:

G. Földes Kelemen

gyógyszertárában

Aradon.

Limbeck János és fia
első magy. kir. szab. ércokoporsó-gyára és temetésrendező
intézetéből.
Arad, színház-épület. Városi és megyei telefon: 93.

Kovács József, magy. kir. államvasuti
ellenőr úgy a maga, mint Józsi fia és
alólirott rokonság nevében mély fájdalom-
mal jelenti, hogy felejtethetetlen neje

Kovács Józsefné
szül. Schwarz Erzsébet,

életének 37-ik, boldog házasságának 11-ik
évében, 1907. évi október 28-án hirtelen
elhunyt.

A drága halott hült tetemei f. évi
október 30-án, délután 3 órakor fognak
a Luther Márton-tér 1. szám alatti ház-
ban róm. kath. szertartás szerint beszen-
teltetni és a felső temetőben örök nyuga-
lomra tétetni.

Az engesztelő szent-mise áldozat a
temetést megelőzőleg f. hó 30-án d. e. 9
órákor fog a főt. minorita-atyák templo-
mában a Mindenhatónak bemutatattani.

BÉKE PORAIRA!

Arad, 1907. október 29-én.

Kovács Mihály mint após.	Kovács Mihályné sz. Blas- kovich Verona, mint anyós.
Schwarz József, Schwarz Ferencz, üzv. Nagelschmidt Paula szül. Schwarz.	Schwarz Józsefné, Schwarz Ferenczné, Szirmai Istvánné, sz. Kovács. üzv. Schwarz Károlyné.
Krivány Mária sz. Schwarz mint testvérek.	Kovács Sándorné, Kovács J. Lászlóné, Kovács Istvánné.
Kovács Sándor, Kovács J. László, Kovács István, Krivány György, Szirmai István, mint sógorok.	mint sógornők.

2582

Férfi ruhák

teljesen jó állapotban
eladó. Bővebbet Teleky-
utca 10. emelet.

Angyal-utca 27. sz. alatti

szatócs-üzlet november 1-től kiadó.
Bővebbet Angyal-utca 20/a.

573-1907. g. sz.

Árlejtési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági széke a vá-
rosi árvaház részére 1908. évben szükséges tej
szállítása iránt folyó év november hó 4-én d. e.
10 órakor árlejtést tart.

Kikiáltási-ár literenként 20 fillér.
Bánatpénzül leteendő 50 korona készpénz-
ben vagy elfogadható értékpapirokban.
Az árlejtésen részt lehet venni szóbeli és
írásbeli ajánlatokkal.

Az írásbeli ajánlatok lezártan a szóbeli ár-
lejtés megkezdése előtt nyújtandók be s csak
akkor vétetnek figyelembe, ha azokhoz a bá-
nompénz mellékelve van s ha az ajánlatot tevő
kijelenti, hogy az árlejtési feltételeket ismeri
és elfogadja.

Az árlejtési feltételek a 104. sz. szobában
az árlejtést megelőzőleg is megtekinthetők.

Arad sz. kir. város gazdasági székének
1907. évi október hó 21-én tartott üléséből.

Kiadta:

Zubor Andor, s. k.
aljegyző.

572-1907. g. sz.

Árlejtési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági
széke a városi árvaház részére
1908. évben szükséges kenyér és
péksütemény (kifli, stb.) szállítása
iránt folyó évi november hó 4-én
d. e. 10 órakor árlejtést tart.

Kikiáltási ár: I. a kenyér kilo-
grammként 16 fillér. II. a süte-
mény darabonként 3 fillér.

Bánatpénzül leteendő 100 ko-
rona készpénzben, vagy elfogad-
ható értékpapirokban.

Az árlejtésen részt lehet venni
szóbeli és írásbeli ajánlatokkal.

Az írásbeli ajánlatok lezártan
a szóbeli árlejtés megkezdése előtt
nyújtandók be s csak akkor vétet-
nek figyelembe, ha azokhoz a
bánompénz mellékelve van s ha
az ajánlatot tevő kijelenti, hogy
az árlejtési feltételeket ismeri és
elfogadja.

Az árlejtési feltételek a 104.
sz. szobában az árlejtést megelőző-
leg is megtekinthetők.

Arad szab. kir. város gazda-
sági székének 1907. évi októ-
ber hó 21-én tartott üléséből.

Kiadta:

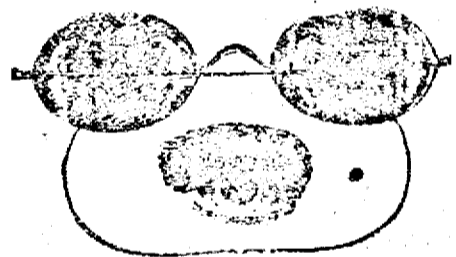
Zubor Andor, s. k.
aljegyző.

Elsőrendű látyszerész üzlet.

DICK-SAMU

órás és látyszerész

Arad Andrassy tér ex. Weitzer János-utca sarkán

Elad és javít mindennemű órákat két
évi jótállás mellett a legolcsóbb áron.
Raktáron tart mindennemű színházi látcsö-
veket a legkülömbözőbb kiállításban. leg-
finomabb lorgnettek, orrszipetők és szem-
üvegek, arany ezüst nickel és tekenő-
béka csont keretekben legjobb üvegekkel.

Nagy raktár sűrűségű fokmérők-
ben, bar, must és szesz mérőszere, to-
vábbá mindenféle hőmérők, minden-
nemű kivitelben. 2413

Szemüvegek és orrszipetők or-
vosi rendelés szerint azonnal ké-
szítetnek.

Több mint 25 év óta elismert leg-
olcsóbb bevásárlási forrás!

Kilényi C. és Társa

divat, kézmű, rövidru és fehérnemű üzlete

a „kék golyóhoz“

Arad, József főherceg ut II. szám
(Karolina-utca sarkán.)

Nagyon olcsó árban árusítanak:
vásznak, divatszövetek, blous selyem,
barchetek, trikó ingek és nadrágok,
sapkák, keztyűk, harisnyák, cipők,
gyermek ruhák, női és férfi ingek,
nyakkendők, ágyterítők, paplanok,
esőernyők, stb. 2552

Legolcsóbb bevásárlási forrás!

Feltűnő ujdonság!

DÉLICE

Minden hirdetés felesleges, a dohányos
egyszer veszi és többé mást nem szívhet.

346

SZIVARKAPAPIR ES SZIVARKAHÜVELY

Lábizzadás, hónaljizzadás

ellen meglepő jó hatású szer a Hajós-féle

általános hintőpor,

szárit, — szagtalanít.

Ára egy doboznak 70 fillér.

313

Tyúkszemétől

mindenki megszabadul a világhírű törvényesen védett Hajós-féle

ANAGALLIN

használata által. — Ára egy üvegnek 70 fillér.

„NEVER“

amerikai gummi különlegesség, a képzelhető legjobb óv-
szer. 6 db egy eredeti fémdobozban 2 kor.

Poloskák kiirtására legjobb szer a Phenolsav.

Ára egy üvegnek 70 fill.

Fenti szerek valódi minőségben kaphatók:

Hajós Árpád

gyógyszertára és gyógyszerészeti laboratóriumában

Arad, Andrassy-tér 22. sz., 3 magyarszállás szobában.

Elsőrendű főkönyvelő

mellékfoglalkozásra

keresztetik.

Szives levélbeli ajánla-
tokat L. L. jelige alatt
a kiadóhivatal továbbít.

Boros Béni-tér és Nádor-
utca sarkán lévő

Schreyer-féle

telkek

eladók.

A felosztási terv megtekinthető
és a feltételek megtudhatók

Dr. Szende Tivadar

ügyvédi irodájában

2506

Szabadság-tér 12. sz.

APRÓ HIRDETESEK.

Téli szalonna,

perzelt, száraz, zsír és sózott hajt kapható Rauchbauer Nándornál, Ujszentannán. 2249

Eladó házak!

Lujza-utca 1/a. sz. sarokház és Kiss Ernő-utca 7. számú ház kerttel eladók. Értekezhetni Kiss Ernő-utca 7. sz. a. 2560

Butorozott lakás!

Két egymásba nyíló gyönyörűen butorozott szoba kiadó esetleg teljes ellátással. Cim: Vécsey-utca 7. szám. 2578

Kerestetik

ügyes minden es cseléd 3 tagu családnak. Jó bánásmód. Cim a kiadóhivatalban.

Yolland

legteljesebb angol-magyar szótár (a kiejtés pontos megjelölésével) megjelent és kapható **Kerpel Izó** könyvkereskedésében Aradon. 1921

Uri lakás

azonnal kiadó. Bővebbet Dr. Moma Döme ügyvéd irodájában 2475

Jroda áthelyezés!

GOLDBERGER A. V.

cég tisztelettel értesíti m. t. ügyfeleit, hogy 35 év óta fenálló

hirdetési irodáját

(jelenleg Budapest, IV., Váci-utca 20. sz.) 1907. november hó 10-én saját házába

Budapest,

IV., Molnár-utca 38. szám

helyezi át. 3860

Hirdetések felvétele a világ összes lapjai és naptárai részére.

Keresek

november 10 vagy 15-ikére való belépésre egy ügyes megbízható izr. vallású fiatal vegyeskereskedő segédet. Bizonyítványok másolata és fizetési feltételei hozzám beküldendő. Reisner József vegyeskereskedő, Petrozsény. 2580

Egy omnibusz kocsi

20 személyre eladó üzemképes állapotban 500 koronáért. Értekezni lehet Legelő-sor 35. szám Arad, Rékási J. 2581

Fővárosi nagy gyártelep

gyakornokot keres. Megkivántatik a magyar és német nyelv teljes ismerete szóban s írásban és lehetőleg gyorsírászat. Igények megjelölésével ajánlatok „Jövő 1907.” alatt e lap kiadóhivatalába kéretnek. 2581

Ázonnali belépésre keresek

szorgalmas fűszeres segédet. Hirschmann Ignác nagytőzsde, Lippa 2579

Német tanítót

keresek, ki este fél 9-től taníthatna. Ajánlatokat kérek Postrestant „Kereskedőség” küldeni.

Costüm-album

100 nál több eredeti újdivatú mintákkal 3 koronáért kapható **In-gusz I. és Fia** könyvkereskedésében Arad. Telefon Arad és temesmegyei 517. sz. 361

Halottak napjára!

Özv. Imre Mihályné és Társa

élő- és művirág kereskedése

Arad, Forray-utca 5. sz.

(a Dreher sörfőraktárral szemben)

Ajánlja a közelgő halottak napjára rendkívül nagy választékú

élő és művirág koszoruit.

Továbbá azonnal készít menyasszonyi és alkalmi csokrokat a legszébb kivitelben és a legjutányosabb árak mellett. 2484

A nagy- és demü közönség becses pártfogását kérve, maradtunk tisztelettel

Özv. Imre Mihályné és Társa.

Értesítés:

Az „Orsovai Hal” hoz BREGER J. cég

ezelőtt Deák Ferenc-utca és Weitzer János-utca. Mai naptól Szabadság-tér 4. sz. Pózlí-kávéház mellett. 2543

Naponta friss élő halak fég- és vízben kaphatók. November 1-től minden fajta tengeri halak is üzletben tartok mindennemű deligymölcsöket és zöldség újdonságokat, friss kóser füstölt husneműeket, vajjat, turót, kenyérsütéményt és mindennemű delikateszt is tartok. Színházi előadás után is nyitva van. Péntek estétől szombat este 6-ig zárva. Vasárnap egész nap nyitva. November 1-től Weitzer János-utcai üzletben kizárólagosan tengeri halak lesznek eladva. Általában olcsóbb árak mint a piacon. Megrendelések azonnal, a legfontosabban eszközöltetnek. Sürgőnycim: Bréger, Arad.

Diamant Ferenc

villanyvilágítás, telefon és csengő berendező

Atzél Péter utca 2.,

a színház főbejáratával szemben. Bohus-udvarban.

Csillárok és lámpák

gáz és villanyra.

Az aradi gázgyárban leőgetett

valódi Auerek raktára.

(Drbja 60 III.)

Üvegbenzerek, őrnyök, tulipánok, villanykörték, lámpa szének és szerelvények legjobb minőségben legelőtőbban kaphatók. 258

Eladó

esemege faj-alma

u. m.: Batul téli aranypármen, machancky, panik sárga, belle fleur, panik, Banet, Törökbálint stb. fajokban 80 korona, válogatva 40 koronáért szállítok; a szászvárosi állomásra szállítva, ládába csomagolva utánvétel mellett 100 kilogramm rendelésnél.

Ugyanitt 5 kgr. postakosarakban franco elküldve utánvétel mellett 3 koronáért szállít

Fried Eskeles,

Algyógyról. 2515

Földes Kelemen

orvosi laboratoriuma

Aradon, Deák Ferenc-utca.

Végez:

hugy, köpet, bélsár, gyomor-tartalom és hányadék, vér, koros folyadék-gyülemek, epe és hugykőképződmények, nemi szervek váladékai, torok lepedék, ondó, anyatej és kor-szövet-tani vizsgálatokat mér-sékelt díjazásért. 258

MUSCHONG-BUZIÁSFÜRDŐI

== SZÉN SAV - MŰVEK ==

ujonnan berendezve kártelen kívül szállítanak azonnal bármily mennyiségű természetes vegyileg legtisztább folyékony

Szén savat a világhírű buziásfürdői szén savforrásokból szódavízigyártáshoz, vendéglősöknek és egyéb ipari célokra. Össze nem tévesztendő mesterségesen előállított, kevésbé káros szén savval

Megbízható, szigorúan leltikéletesen kiszolgálás!

Buziásfürdői ásvány- és gyógyvizek

1/1 és 1/2 literes üvegekben. 2907

Szív-, vese- és hólyagbántalmaknál utól nem ért gyógyhatás.

☛ Elsőrendű asztali víz. ☛

Felvilágosítással készségesen szolgál

Muschong-Buziásfürdői szén savmüvek és ásványvizek szétküldési telepe Buziásfürdőn.

Sürgőnycim: Muschong, Buziásfürdő. — Interurban telefon 18. sz.

BENKŐ SORSJEGYE BANKÓ!

AZ ELŐZŐ SORSJEGYEK ÁRAI

1/8 K150

1/4 K75

1/2 K60

3/4 K45

BENKŐ BANKÓ BUDAPESTI ANDRÁSSY UTCA 60.

Sorsjegyeink, reklámtábláink kifüggesztése által jelzett helybeli viszontelárusítónknál eredeti árban kaphatók. 2562

Aradi nyomda részvénytársaság könyvnyomdája.

Nyomatott Kurzweil János és Társa budapesti festégyárának festékével.